

Recente internationale tendensen op het vlak van de vennootschapsbelasting: meer concurrentie of meer convergentie?

B. Coppens
R. Schoonackers
L. Van Meensel
S. Van Parys

Inleiding

De internationale omgeving rond de vennootschapsbelasting is volop in beweging. Verscheidene landen hebben immers hun tarieven in het vlak van de vennootschapsbelasting recentelijk verlaagd of zijn van plan dat te doen. Voorts zijn er initiatieven genomen om te voorkomen dat de heffingsbasis zou worden uitgehold en dat de winsten om louter fiscale redenen zouden worden verschoven.

Tegen die achtergrond werd het Belgisch stelsel van de vennootschapsbelasting in december 2017 hervormd. Daarbij werd afgestapt van de fiscale nichestrategie die gebaseerd was op voorkeurstelsels in combinatie met relatief hoge nominale heffingstarieven. De Bank publiceerde op 6 december 2017 een studie over de budgettaire en macro-economische aspecten van de hervorming van de vennootschapsbelasting in België.

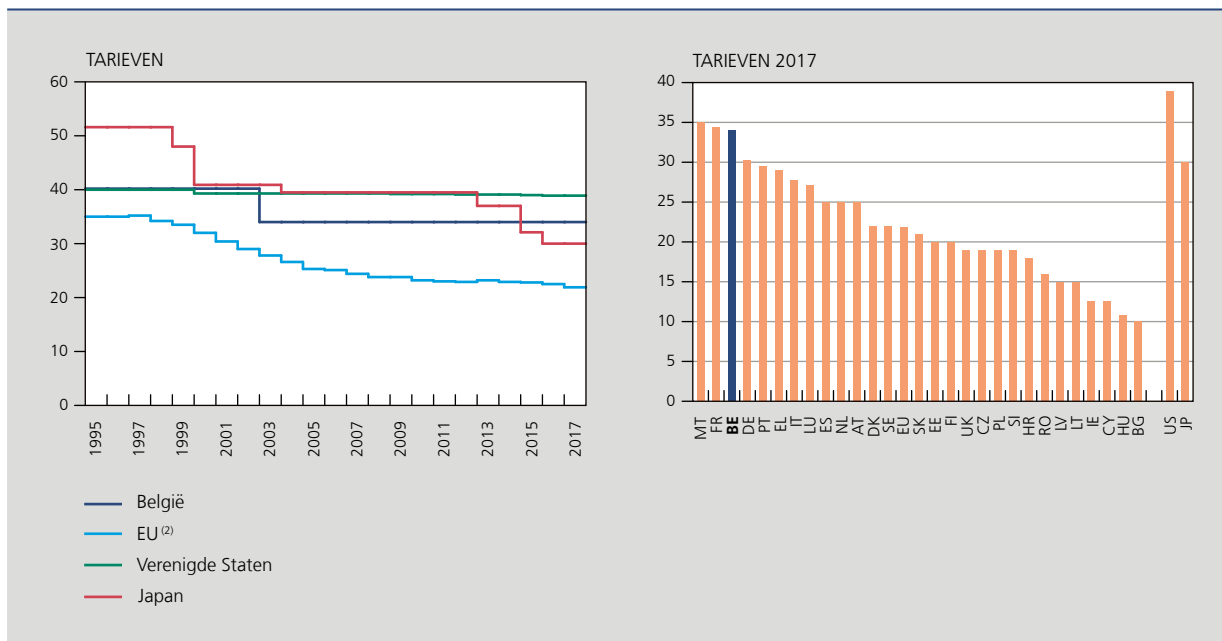
In dit artikel wordt die hervorming summier toegelicht en wordt uitvoerig aandacht besteed aan de internationale context met betrekking tot de vennootschapsbelasting. In het eerste hoofdstuk wordt het verloop van de tarieven en van de ontvangsten uit de vennootschapsbelasting belicht. In het tweede hoofdstuk worden de belangrijkste bevindingen besproken die in de economische literatuur over de vennootschapsbelasting naar voren komen. Het derde hoofdstuk beschrijft de maatregelen die, met de bedoeling belastingontwijking door de vennootschappen tegen te gaan, op internationaal vlak werden genomen tegen winstverschuivingen en andere praktijken die de belastbare basis uithollen. Het vierde hoofdstuk biedt een overzicht van de hervormingen van de stelsels van de vennootschapsbelasting in België, de andere landen van de Europese Unie (EU) en de Verenigde Staten. Het vijfde hoofdstuk bevat enkele beleidsaanbevelingen. Tot slot volgen de belangrijkste conclusies.

1. De vennootschapsbelasting vanuit een internationaal perspectief

1.1 Tarieven

In Europa wordt, wat de vennootschapsbelasting betreft, onmiskenbaar een trend van dalende nominale tarieven opgetekend. Het gemiddeld nominaal heffingstarief in de EU is immers gestaag gedaald van 35 % in 1995 tot 21,9 % in 2017.

GRAFIEK 1 NOMINALE STANDAARDTARIEVEN⁽¹⁾ VAN DE VENNOOTSCHAPSBELASTING: DALENDE TREND EN GROTE VERSCHILLEN

Bron: EC.

(1) Het gaat om de hoogste statutaire aanslagvoeten, inclusief eventuele op lokaal of regionaal niveau geheven belastingen op vennootschapswinsten.

(2) Ongewogen gemiddelde.

Die neerwaartse tendens was vooral merkbaar vóór de financiële en economische crisis. Het gemiddeld nominaal heffingstarief van de vennootschapsbelasting in de EU daalde van 32 % in 2000 tot 23,8 % in 2008. Nadien bleef het vrijwel stabiel aangezien sommige landen hun tarief optrokken, terwijl andere het verlaagden.

Recentelijk heeft blijkbaar opnieuw een tendens tot lagere tarieven ingezet. In 2016 verlaagde Denemarken het nominaal tarief tot 22 % en Spanje tot 25 %. In 2017 daalde het tarief tot 24 % in Italië, 27,1 % in Luxemburg, 21 % in Slowakije en 18 % in Kroatië; in Hongarije werd het gehalveerd tot 10,8 %. Voorts bleef het tarief ook in het Verenigd Koninkrijk teruglopen, tot 19 % in 2017, tegen nog 30 % in 2007.

Er mag worden van uitgegaan dat de nominale heffingstarieven ook de komende jaren in tal van Europese landen zullen dalen. Behalve in België zijn er immers hervormingen gepland in Nederland, Frankrijk en Luxemburg. Die hervormingen zijn het onderwerp van hoofdstuk 4.

Tussen de EU-lidstaten bestaan er grote verschillen wat hun hoogste nominale tarieven van de vennootschapsbelasting betreft. Malta hanteert, met een tarief van 35 %, het hoogste nominaal heffingstarief op de vennootschapswinsten. Aan het andere uiteinde van het spectrum bevinden zich Ierland, Cyprus, Hongarije en Bulgarije. Dit laatste land voert een nominaal tarief van slechts 10 %. België had in 2017, met een nominaal tarief van 33,99 %, de derde hoogste aanslagvoet van de EU, na Malta en Frankrijk. Het ongewogen gemiddelde van de EU bedroeg dat jaar, zoals vermeld, 21,9 %.

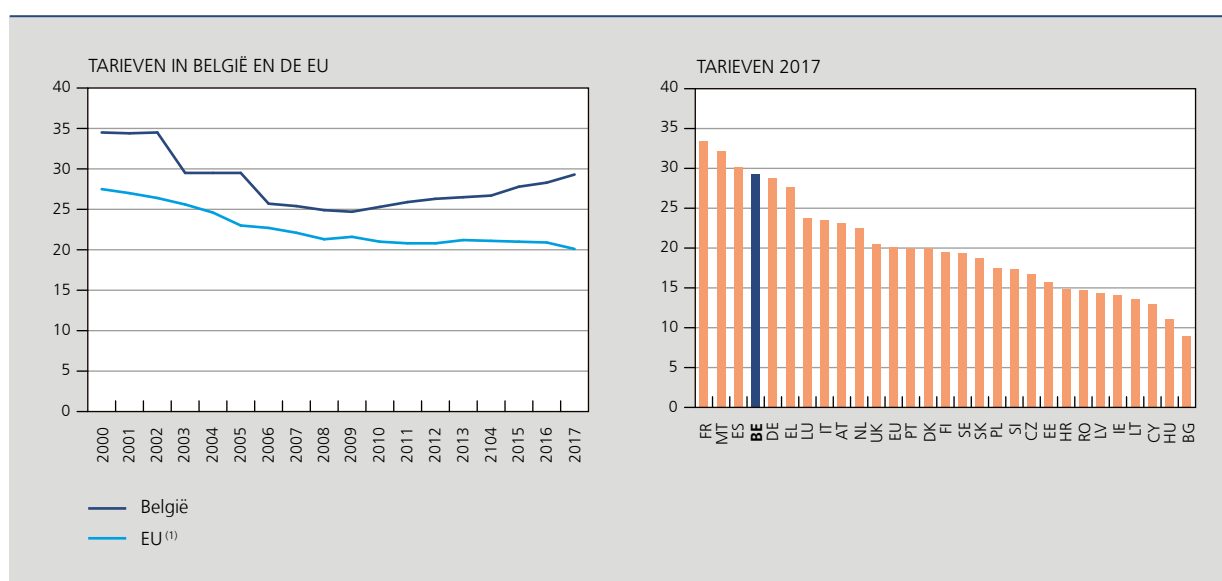
In vergelijking met de Verenigde Staten en Japan liggen de nominale tarieven van de vennootschapsbelasting in Europa laag. In de Verenigde Staten beliep het nominaal tarief in 2017 38,9 %; in Japan was dat 30 %. Beide landen passen een imputatiesysteem toe waarbij multinationale ondernemingen in hun eigen land worden belast op het geheel van hun winsten, ongeacht waar deze laatste zijn gerealiseerd. Die ondernemingen kunnen wel een belastingkrediet krijgen voor de door hen betaalde buitenlandse belastingen.

Een overzicht van de hoogste nominale tarieven in verscheidene landen geeft echter slechts een partieel beeld van de werkelijke belastingdruk op de vennootschappen. De vennootschapsbelasting kan van het ene tot het andere land immers sterk verschillen vanwege belastingaftrekken, afschrijvingsmethoden of voorkeurstelsels. Effectieve belastingtarieven die worden berekend op basis van de belastingwetgeving geven de feitelijke belastingdruk dan ook beter weer.

De effectieve belastingdruk op de vennootschappen ligt in vrijwel alle EU-landen lager dan de nominale aanslagvoet. Zo bedroeg het verschil tussen de nominale aanslagvoet en het gemiddeld effectief tarief in 2017 in België bijna 5 procentpunt. Dat was kenmerkend voor het beleid van de Belgische overheid, die een relatief hoog nominaal tarief koppelde aan een relatief beperkte belastbare basis.

GRAFIEK 2 GEMIDDELDE EFFECTIEVE TARIEVEN VAN DE VENNOOTSCHAPSBELASTING

(in % van de belastbare basis vóór belastingaftrekken)

Bron: ZEW.
(1) Ongewogen gemiddelde.

1.2 Ontvangsten uit de vennootschapsbelasting

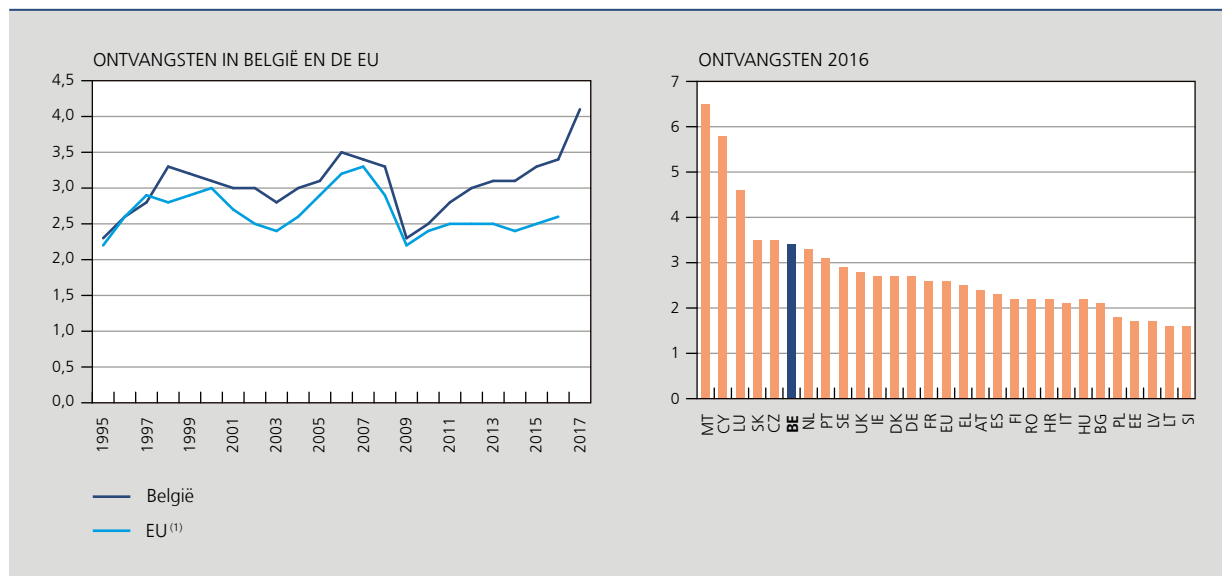
De daling van de nominale heffingstarieven inzake vennootschapsbelasting, die soms wordt beschouwd als een 'race to the bottom', heeft te maken met het feit dat er geen gecoördineerd Europees beleid is. Daardoor hebben sommige lidstaten strategieën ontwikkeld met de bedoeling internationale investeringen of kapitaal aan te trekken door in te werken op de nominale belastingtarieven, de belastinggrondslag of de uitzonderingsregelingen.

Hoewel nagenoeg alle Europese landen hun nominale tarieven van de vennootschapsbelasting de afgelopen decennia aanzienlijk hebben verlaagd, moeten de effectieve gevolgen daarvan genuanceerd worden.

Zo blijkt dat de gemiddelde opbrengst van de vennootschapsbelasting in verhouding tot het bbp in de EU, ondanks de daling van de nominale tarieven, niet is afgenomen. Integendeel, de – uiteraard conjunctuurgevoelige – ontvangsten uit die belasting stegen van 2,2 % bbp in 1995 tot 2,6 % in 2016. In België was de toename nog sterker, namelijk van 2,3 % bbp in 1995 tot 3,4 % in 2016, en in 2017 bereikten ze zelfs een historisch hoog peil van 4 % bbp.

GRAFIEK 3 ONTVANGSTEN UIT VENNOOTSCHAPSBELASTING

(in % bbp)

Bronnen: EC, NBB.

(1) Gewogen gemiddelde.

Dit betekent dat de belastbare basis in die periode fors is toegenomen. Op grond van de beschikbare gegevens van het netto-exploitatatieoverschot mag echter niet worden beweerd dat de stijging van de ontvangsten uit vennootschapsbelasting uitsluitend daaraan moet worden toegeschreven. Het wijst erop dat de verlagingen van de nominale tarieven ook gepaard zijn gegaan met een verbreding van de basis die wordt gebruikt om de vennootschapsbelasting te berekenen. Concreet betekent dit dat compenserende maatregelen zijn genomen, onder meer omdat belastingaftrekken of voorkeurstelsels die belastingvoordelen toekennen, teruggedraaid zijn. Dat de verlagingen van de tarieven niet geleid hebben tot een aanzienlijke daling van de inkomsten uit de vennootschapsbelasting wordt voor een deel ook verklaard door een toegenomen vervennoetschappelijking⁽¹⁾, een groter aandeel van inkomen uit kapitaal en lagere rentevoeten die de omvang van de aftrekbare rentelasten hebben beperkt. Het zou er ook op kunnen wijzen dat fiscale ontwijking en fraude scherper en succesvoller zijn bestreden.

Ten slotte valt op dat sommige relatief kleine Europese landen die lage heffingstarieven hanteren, toch vrij omvangrijke inkomsten uit de vennootschapsbelasting halen. Dat geldt onder meer voor Cyprus en Ierland, wat er lijkt op te wijzen dat die landen erin slagen om door middel van de lage tarieven belastbare heffingsgrondslagen aan te trekken.

2. De optimale vennootschapsbelasting uit theoretisch oogpunt

De optimalebelastingtheorie gaat na welke impact belastingen hebben op de sociale welvaart van een economie. De sociale welvaart is de welvaart die voortspruit zowel uit de omvang van de economische bedrijvigheid als uit de verdeling ervan over de huishoudens. In dat opzicht heeft het enkel zin het belastingstelsel in zijn geheel te beschouwen, waarbij individuele belastingen, zoals de vennootschapsbelasting, slechts beoordeeld kunnen worden in verhouding tot andere belastingen. De optimalebelastingtheorie zegt niets over het gewenste peil van de belastingen en ze vertrekt van het niveau van de belastinggefinancierde overheidsuitgaven. Behalve met theoretische overwegingen moet bij het ontwerp van een optimaal belastingstelsel rekening worden gehouden met praktische beperkingen zoals de administratie van de belasting, zowel

(1) Met de term vervennoetschappelijking wordt bedoeld dat beoefenaars van een vrij beroep en andere zelfstandigen ervoor opteren hun activiteiten uit te oefenen door middel van een vennootschap, waardoor de heffingen op die activiteiten vaak – op een volkomen wettelijke manier – kunnen worden gedrukt.

voor de overheid als voor de belastingbetaler. In dit hoofdstuk wordt de vennootschapsbelasting uit theoretisch oogpunt geëvalueerd, eerst in de context van een gesloten economie en vervolgens in de context van een open economie.

2.1 Vennootschapsbelasting in een gesloten economie

In een gesloten economie kunnen kapitaal en winsten de grens niet over en kan een belasting erop dus minder eenvoudig worden ontlopen. Om te begrijpen welke gevolgen een belasting op inkomsten uit kapitaal in die context heeft op de sociale welvaart, moet worden nagegaan welke impact ze heeft op zowel de economische efficiëntie (omvang van de economische bedrijvigheid) als de herverdeling.

Uit efficiëntieoogpunt is het in eerste instantie niet optimaal om inkomsten uit kapitaal te belasten. Een dergelijke belasting benadeelt immers de toekomstige consumptie ten opzichte van de huidige consumptie en verstoort dus de intertemporele neutraliteit bij de keuze van de consument. Dat leidt tot minder dan optimaal sparen en bijgevolg tot geringere investeringen. Eenvoudige exogene en endogene groeimodellen tonen ook aan dat een belasting op inkomen uit kapitaal resulteert in minder investeringen en in een kleinere kapitaalvoorraad, en derhalve in minder economische bedrijvigheid en groei.

Uit meer verfijnde theoretische modellen blijkt echter dat, uit efficiëntieoogpunt, een belasting op kapitaal toch verdedigbaar kan zijn. Om te beginnen, is het optimaal het zuiver economisch rendement te belasten. Dat is het rendement bovenop het rendement dat beleggers op de financiële markten minimaal verwachten, rekening houdend met een risicoloos rendement en een risicopremie. Hoewel een vrijstelling op die minimale rente aanbeveling verdient, leidt een belasting op het rendement daarbovenop niet tot verstoringen in de consumptie- of investeringsbeslissingen. Een hoger rendement wijst immers op marktmacht, bijvoorbeeld in geval van monopolies, of op locatiespecifieke voordelen. Het is geen vergoeding voor geleverde economische inspanningen. Een onvolledige belasting op het totaal rendement uit kapitaal, die administratief beschouwd veel eenvoudiger is dan een belasting enkel op het zuiver economisch rendement, kan worden gezien als een benadering van een belasting op het zuiver economische rendement.

Voorts kan een belasting op inkomen uit kapitaal wenselijk zijn om andere verstoringen te compenseren, bijvoorbeeld die als gevolg van de belasting op het arbeidsinkomen. Deze laatste kan het rendement op investeringen in menselijk kapitaal (opleiding, training) verminderen, zeker als ze progressief is. Door ook het kapitaalinkomen te belasten, wordt de keuze van de consument om te sparen of om in opleiding te investeren minder verstoord. Een ander argument om inkomen uit kapitaal te belasten en bijgevolg toekomstige consumptie te ontmoedigen, is dat de voorkeur voor vrije tijd gemiddeld beschouwd groter – of het arbeidsaanbod gemiddeld beschouwd kleiner – wordt met de leeftijd. Voor zover consumptie en vrije tijd complementair zijn, is een belasting op consumptie impliciet een belasting op vrije tijd, en verstoort ze minder de keuze tussen vrije tijd en (belaste) arbeid. Een belasting op inkomen uit kapitaal, waardoor toekomstige consumptie wordt ontmoedigd, maakt het aldus mogelijk vrije tijd op hogere leeftijd impliciet te belasten, of om arbeid van ouderen impliciet te subsidiëren.

Een belasting op kapitaalinkomen kan ook uit herverdelingsoogpunt worden bepleit. In principe is de belasting op arbeidsinkomen het meest geschikt om te herverdelen omdat inkomen uit arbeid een aanvaarde benadering vormt voor het verdientalent van personen. Ook kapitaalinkomen kan echter wijzen op verdientalent. Sommigen hebben immers talent om hun beleggingen beter te laten renderen dan anderen. Een belasting op kapitaal herverdeelt derhalve van personen met meer, naar personen met minder verdientalent. Een andere reden om inkomen uit kapitaal te belasten, kan het nivelleren zijn van initiële vermogensverschillen. Dat is echter enkel wenselijk als de erfenisbelasting op onbedoelde nalatenschappen tekortschiet.

Hoewel er duidelijk redenen zijn om kapitaalinkomen te belasten, rijst de vraag of dat in een gesloten economie bij voorkeur gebeurt op het niveau van de vennootschap of op het niveau van de aandeelhouder, via de personenbelasting. De vennootschapsbelasting zorgt ervoor dat de belasting niet kan worden ontweken door het uitkeren van de winst telkens uit te stellen. De vennootschapsbelasting kan dus worden beschouwd als een voorheffing op de personenbelasting en een – uit administratief oogpunt – effectieve manier om ervoor te zorgen dat aandeelhouders belasting op de winst betalen. Een extra voordeel van de vennootschapsbelasting is dat de winst uit kapitaal gelijk wordt belast, ongeacht de wijze waarop ze wordt uitgekeerd (dividend of meerwaarde) en ongeacht de verblijfplaats van de aandeelhouders.

Ervan uitgaande dat een vennootschapsbelasting wenselijk is, wordt in Kader 1 nagegaan hoe die het best kan worden ontworpen.

Kader 1 – Hoe ziet een optimale vennootschapsbelasting eruit?

In dit Kader wordt toegelicht hoe een vennootschapsbelasting het best wordt ontworpen, rekening houdend met theoretische en administratieve overwegingen. Daarbij wordt zowel ingegaan op het niveau van het tarief van de vennootschapsbelasting, in verhouding tot dat van andere belastingen, als op de samenstelling van de belastbare basis.

Uit administratief oogpunt is het verdedigbaar het tarief van de belasting op inkomen uit kapitaal gelijk te stellen aan dat van de belasting op inkomen uit arbeid. Het is immers zo goed als onmogelijk om binnen de vennootschap een billijke verdeling te maken tussen inkomen uit arbeid en inkomen uit kapitaal. Indien de totale heffingsdruk – dit is zowel uit het oogpunt van de vennootschapsbelasting als uit dat van de personenbelasting – op inkomen uit kapitaal geringer is, hebben vooral zelfstandigen een reden om inkomen uit arbeid voor te stellen als inkomen uit kapitaal via de oprichting van een vennootschap. Daarbij komt nog dat op het inkomen uit arbeid ook socialezekerheidsbijdragen worden geheven. Empirisch onderzoek (bv. Goolsbee, 2004) wijst uit dat het aandeel van bedrijven in vennootschapsvorm aanzienlijk toeneemt naarmate het belastingtarief voor vennootschappen lager is. De Mooij en Nicodème (2008) tonen dat dit helpt verklaren waarom de ontvangsten uit vennootschapsbelasting in de EU tussen 1997 en 2003 niet terugliepen, ondanks de dalende tarieven.

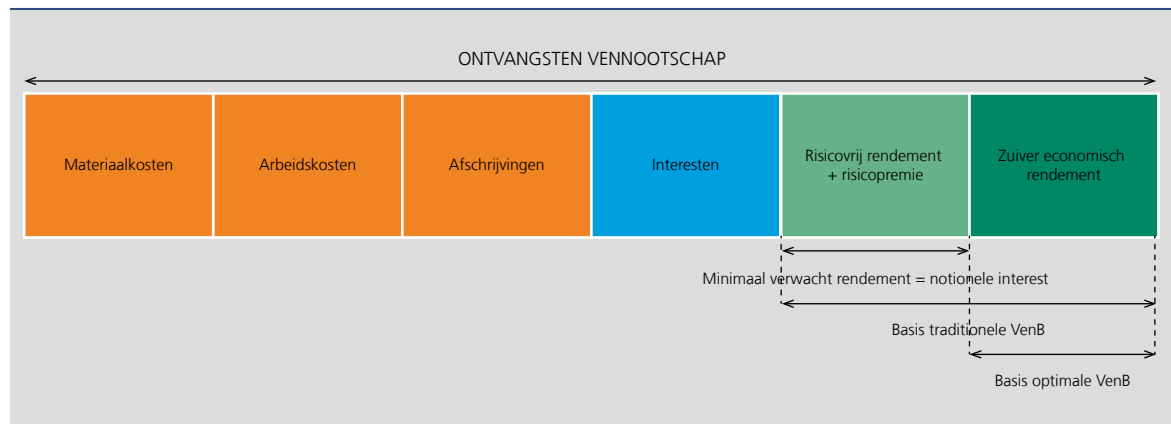
Ook het draagkrachtprincipe wordt ingeroepen om een gelijke belasting op inkomen uit kapitaal en inkomen uit arbeid te rechtvaardigen. Dit principe gaat ervan uit dat iedere euro inkomen tegen hetzelfde tarief moet worden belast, ongeacht de oorsprong van het inkomen. Het gaat hierbij echter om een rechtsfilosofisch principe dat niet noodzakelijk overeenkomt met het in de economische analyse gehanteerde principe van maximalisatie van de sociale welvaart, zelfs niet wat herverdeling betreft. Beide principes komen qua herverdeling enkel overeen indien inkomen uit arbeid en inkomen uit kapitaal een even goede maatstaf voor verdientalent zijn.

Binnen de vennootschapsbelasting verdient het in een gesloten economie aanbeveling dat op alle vennootschappen dezelfde belasting wordt geheven, zodat de verdeling van middelen tussen bedrijven zo weinig mogelijk wordt verstoord. Kleine bedrijven minder belasten dan grote bedrijven kan enkel worden verdedigd indien het falen van de markten in hoge mate aanleiding zou geven tot onderinvestering in kleine bedrijven. Kleine ondernemingen worden soms positieve externaliteiten toegedicht, zoals jobcreatie en innovatie, of ze zouden lijden onder asymmetrische informatie, waardoor investeerders het risico niet behoorlijk kunnen inschatten. Daar bestaat echter onvoldoende empirisch bewijs van. Enkel een kleine groep van startende en dynamische bedrijven, die vaak nog geen winst genereren, zou minder dan optimaal kunnen investeren vanwege het bovenvermelde marktfalen. Specifiek op kleine bedrijven gerichte belastingstimuli zouden hun doel dus voorbijschieten. Bovendien kunnen stimuli op basis van bedrijfsgrootte de bedrijven in hun groei belemmeren ofwel leiden tot een onnodige opsplitsing van activiteiten. Een ander argument om kleine bedrijven te bevoordelen, is dat ze in verhouding zwaardere administratieve kosten hebben om de belasting na te leven. Administratieve vereenvoudiging is in dat geval echter doeltreffender dan het toekennen van lagere tarieven.

De optimale belastingbasis van de vennootschapsbelasting is het zuiver economisch rendement. Dit laatste wordt gedefinieerd als het verschil tussen de opbrengsten van een activiteit en de kosten – inclusief de opportuniteitskosten – van een alternatieve investering met een vergelijkbaar risico. In de meeste vennootschapsbelastingstelsels is enkel de rente op leningen aftrekbaar als 'kosten', maar niet de opportuniteitskosten van de financiering met eigen vermogen. Die opportuniteitskosten bestaan uit de som van het risicovrij rendement van een investering en een risicopremie, en kunnen dus slechts bij benadering worden bepaald. Een systeem van notionele interestaftrek tracht de opportuniteitskosten van het eigen vermogen zo goed mogelijk in rekening te brengen. De kosten die voor

HET ZUIVER ECONOMISCH RENDEMENT

een bepaald jaar niet kunnen worden ingebracht omdat de belastbare basis negatief is, kunnen in een optimaal systeem naar een ander jaar worden overgedragen. Op die manier moedigt het belastingstelsel ondernemers aan om risico's te nemen, wat belangrijk is voor innovatie.

Een belasting op het zuiver economisch rendement wordt als optimaal beschouwd omdat ze de beslissing van de producent met betrekking tot de hoeveelheid productie en de gevraagde prijs niet verstoort. Ze zorgt er immers voor dat de marginale effectieve belastingvoet – dat is de belastingvoet op het rendement boven het minimaal rendement dat nodig is om op de financiële markten kapitaal aan te trekken –, die bepaalt of het bedrijf nog een supplementaire investering doet, herleid wordt tot nul. Simulaties met algemene evenwichtsmodellen door met name de Mooij en Devereux (2009) en de Europese Commissie (EC, 2016k) tonen aan dat een begrotingsneutrale invoering van een systeem met notionele interestaftrek inderdaad tot hogere investeringen en tot meer activiteitsgroei leidt dan wat het geval zou zijn in een situatie zonder die aftrek en met lagere nominale tarieven. Empirisch bewijsmateriaal is echter minder duidelijk.

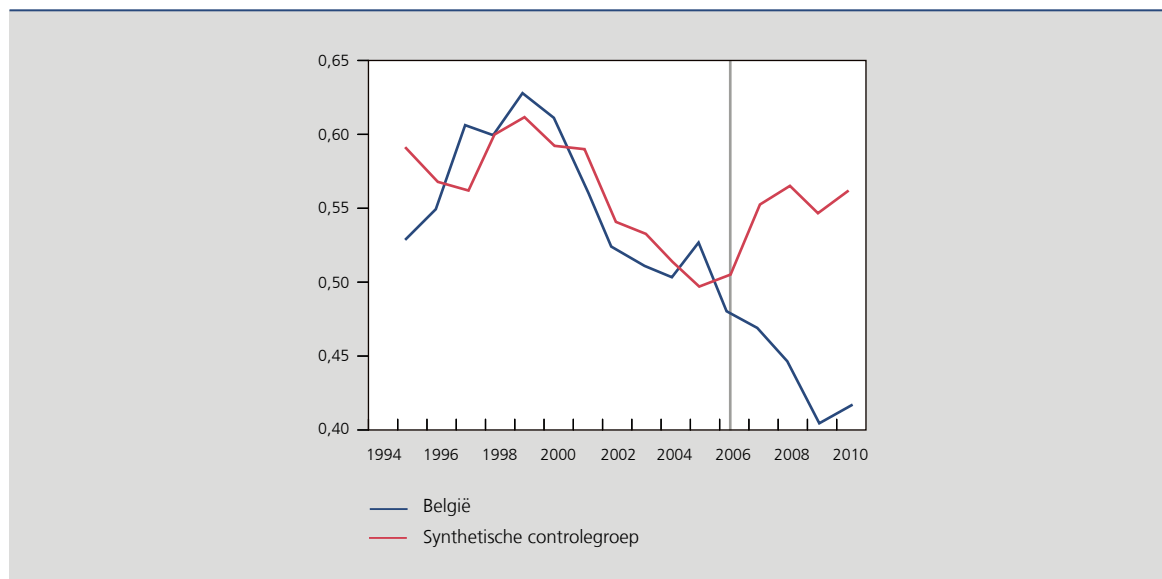
Het feit dat, zoals in de meeste vennootschapsbelastingstelsels het geval is, kosten verbonden aan eigen vermogen minder gunstig worden behandeld dan kosten verbonden aan vreemd vermogen, verstoort ook de manier waarop bedrijven zich financieren. De schuldratio's van zowel financiële als niet-financiële ondernemingen liggen dan hoger dan in een situatie zonder scheefftrekking. Empirisch onderzoek toont aan dat de schuldratio's van bedrijven daardoor positief gerelateerd zijn aan het tarief van de vennootschapsbelasting. De invoering, vanaf het aanslagjaar 2007, van de notionele interestaftrek in België heeft de eigenvermogenspositie van de niet-financiële vennootschappen in ons land mee versterkt en hun schuldratio doen dalen. Na de invoering van de notionele interestaftrek zou de schuldratio van die vennootschappen ruim 10 procentpunt lager liggen dan voor een synthetisch samengestelde controlegroep die de aftrek niet kon genieten (zie Hebous en Ruf, 2017). Een vergelijkbaar, doch iets minder uitgesproken resultaat wordt opgetekend voor de financiële vennootschappen (zie Schepens, 2016).

Voorts kan de belastingbasis worden aangepast teneinde rekening te houden met voldoende belangrijke externaliteiten, die de vrije markt te weinig in aanmerking neemt.

Belangrijke positieve externaliteiten komen voort uit tot innovatie leidende R&D-uitgaven door bedrijven. Innovatie zorgt ervoor dat nieuwe producten en processen die superieur zijn aan de bestaande, deze laatste uiteindelijk gaan vervangen. Ze is bijgevolg een drijfveer voor productiviteitsgroei op lange termijn. Bij de beslissing over R&D-uitgaven houdt een bedrijf er geen rekening mee dat ook andere bedrijven op termijn via kennisoverdracht voordeel kunnen halen uit de verhoogde productiviteit. Zonder extra stimulans zouden de R&D-uitgaven lager

IMPACT VAN DE NOTIONELE INTERESTAFTREK OP DE SCHULDRATIO VAN DE NIET-FINANCIËLE VENNOOTSCHAPPEN IN BELGIË

(in %)

Bron: Hebous en Ruf (2017).

liggen dan wat wenselijk is uit het oogpunt van de sociale welvaart van een economie. Daarom verdienen subsidies of belastingstimuli voor R&D-uitgaven aanbeveling.

Belangrijke negatieve externaliteiten hebben betrekking op vervuiling en congestie. Vennootschapsbelastingstimuli die aanleiding geven tot een toename ervan, bijvoorbeeld een belastingvoordeel voor bedrijfswagens, worden dan ook het best zoveel mogelijk vermeden.

Tot slot is het belangrijk dat op alle vennootschappen van een land hetzelfde belastingstelsel van toepassing is en dat er geen voorkeurstelsels bestaan, zodat het 'speelveld' voor alle ondernemingen hetzelfde is. Dat geldt voor binnenlandse en buitenlandse ondernemingen.

2.2 Vennootschapsbelasting in een open economie

In een internationale context is kapitaal mobiel. Bedrijven kunnen verhuizen, multinationale ondernemingen hebben activiteiten in verscheidene landen en kunnen winsten verschuiven, en aandeelhouders van eenzelfde bedrijf wonen in diverse landen. Mondialisering en economische integratie vergroten de mobiliteit van kapitaal. Toch is de belasting van inkomsten uit kapitaal nog steeds een overwegend nationale bevoegdheid. In een internationale context kunnen landen gebruik maken van belastingen naar oorsprong of naar verblijfplaats.

Een belasting naar oorsprong houdt in dat een land de inkomsten belast die voorspruiten uit investeringen binnen zijn grenzen, ongeacht de woonplaats van de investeerders. Dat is het geval bij de vennootschapsbelasting en bij een vrijstelling van personenbelasting voor aandeelhouders die inkomsten verwerven uit het buitenland. Een belasting naar oorsprong kan worden verantwoord als zijnde een vergoeding voor de voordelen die het land biedt aan het bedrijf dat inkomsten genereert. Het nadeel ervan is dat ze de locatiebeslissing van de investeringen bepaalt. Een belasting naar verblijfplaats belast daarentegen alle inkomsten die toekomen aan de ingezetenen van een land, ongeacht in welk land

de activiteit, waaruit die inkomsten voortspruiten, plaatsheeft. Dat is het geval voor de personenbelasting waarbij er een belastingkrediet is voor de belasting die reeds in het buitenland werd betaald. Dit principe kan worden verantwoord vanuit het draagkrachtbeginsel en heeft als voordeel dat de belasting geen impact heeft op de locatiekeuze van de activiteit. Het vereist echter wel een intensieve internationale uitwisseling van gegevens over de kapitaalinkomsten van de investeerders.

Landen beslissen zelf hoe ze hun belasting op inkomsten uit kapitaal organiseren en in de praktijk gebruiken landen zowel de vennootschapsbelasting – op winsten van bedrijven – als de personenbelasting – op dividenden en interesten –, al dan niet met belastingkrediet of vrijstelling voor inkomsten uit buitenlandse beleggingen. Die werkwijze zorgt voor meerdere problemen. Om te beginnen, kan het door elkaar gebruiken van diverse systemen leiden tot dubbele belasting of niet-belasting van inkomsten. Om dat te verhelpen, sluiten landen dubbelbelastingverdragen. Voorts worden de verschillen in belastingstelsels tussen de landen door de bedrijven uitgebuit om de effectieve belasting op hun inkomsten te verlagen. Dat blijkt het duidelijkst in het geval van een vennootschapsbelasting naar oorsprong waarbij activiteiten worden verhuisd en winsten worden verschoven naar landen waar de belasting het laagst is. Landen worden op die manier in een strategisch spel betrokken, de zogeheten internationale belastingconcurrentie, waarbij wordt getracht een zo groot mogelijke belastingbasis aan te trekken. En vervolgens brengt de veelheid aan belastingstelsels hoge administratieve en nalevingskosten teweeg voor internationaal actieve bedrijven en verhindert ze dat binnen grensoverschrijdende bedrijven verliezen en winsten tegen elkaar kunnen worden afgezet.

2.2.1 Internationale belastingconcurrentie met betrekking tot de vennootschapsbelasting

De combinatie van internationale kapitaalmobilititeit en nationale vennootschapsbelasting werkt gedragsverstorend. Enerzijds zal de locatiekeuze van productie-investeringen door bedrijven worden verstoord. Anderzijds zullen multinationale ondernemingen hun winsten verschuiven.

Theoretische standaardmodellen tonen aan dat bedrijven hun activiteiten – *ceteris paribus* – vestigen waar het gemiddeld effectief tarief (het tarief dat rekening houdt met het nominaal tarief en met de bepalingen betreffende de belastingbasis) van de vennootschapsbelasting het laagst is. Ze zullen bijgevolg zoveel mogelijk voordeel trachten te halen uit de verschillen in vennootschapsbelasting tussen de landen. Omgekeerd zullen landen zich strategisch opstellen om zoveel mogelijk investeringen aan te trekken door hun tarieven aan te passen. Dat is niet alleen voordelig vanwege de gestegen ontvangsten, maar ook omdat een ruimere kapitaalvoorraad de productiviteit verhoogt. Landen geven zich daarbij evenwel geen rekenschap van de negatieve externaliteit voor andere landen (in de vorm van kapitaaluitstroom). Omdat het negatief overloopeffect door individuele landen niet in rekening wordt gebracht, leidt dat strategisch spel van internationale belastingconcurrentie tot lager dan optimale vennootschapsbelastingtarieven en, bijgevolg, tot té lage overheidsuitgaven in alle landen. Naar dat proces wordt soms verwezen als de ‘race to the bottom’. In een dergelijke situatie kunnen landen profijt trekken van een gecoördineerde tariefverhoging.

Meer gesofisticeerde modellen tonen aan dat dit echter niet betekent dat de tarieven in alle landen dezelfde moeten zijn. Zo is kapitaal in grotere landen minder elastisch ten opzichte van het belastingtarief; die landen kunnen derhalve hogere tarieven toepassen. Op wereldschaal leidt een stijging van de belastingdruk op kapitaal, die groter is als de tariefverhoging zich in een groter land voordoet, immers tot een lager evenwichtsrendement na belasting, wat de kostprijs van kapitaal drukt en de kosten van de verhoging van het tarief zodoende voor een deel compenseert. Bucovetsky (2009) toont echter aan dat een land al heel klein moet zijn om geen voordeel te halen uit de coördinatie van de belastingtarieven. De economische geografieliteratuur, van haar kant, toont dat bedrijven in economische agglomeraties, bijvoorbeeld in het centrum of de kern van Europa, agglomeratierentes genieten. Die rentes zijn het resultaat van beperkte transportkosten en positieve spillovereffecten als gevolg van de nabijheid van andere economische actoren. Overheden kunnen die rentes belasten zonder risico op kapitaalvlucht. Toch wordt belastingconcurrentie daardoor niet volledig uitgesloten. Zo zullen bedrijven bij te hoge belasting in vergelijking met de situatie in perifere landen toch verhuizen. Daarnaast kunnen ook landen binnen de kern met elkaar interageren. Andere elementen die kapitaal minder mobiel maken en de concurrentie tussen landen bijgevolg temperen, zijn locatiespecifieke voordelen, zoals de beschikbaarheid van sommige grondstoffen, infrastructuur of geschoolde arbeid, en de neiging om veeleer in eigen land te investeren vanwege informatievoordelen.

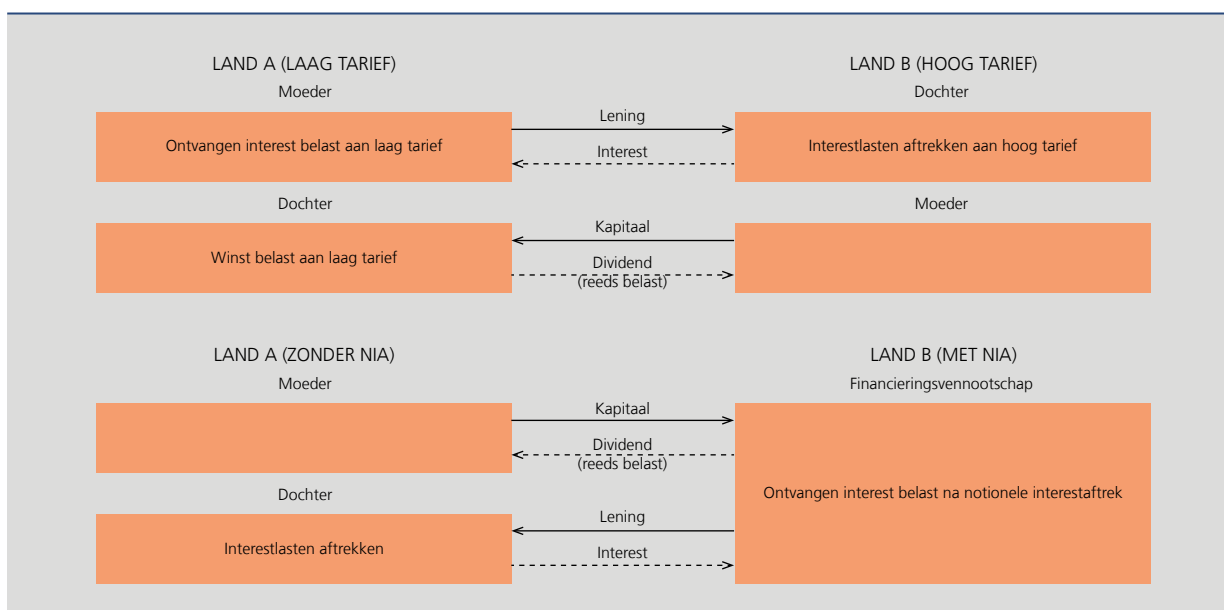
Behalve van de locatie van de productie-investeringen kunnen multinationale ondernemingen profijt trekken van verschillen in belastingstelsels door winsten te verschuiven naar de landen met de laagste nominale vennootschapsbelastingtarieven.

Hoewel de verschuldigde belasting rechtstreeks voortvloeit uit investeringen, beschikken bedrijven over kunstgrepen om beide uit elkaar te trekken. Theoretische modellen waarin rekening wordt gehouden met de mobiliteit van de winsten, zonder verhuis van fysiek kapitaal, tonen resultaten die lijken op die met de mobiliteit van fysiek kapitaal. Zo blijken ook hier de kleine landen op een lager evenwichtstarief uit te komen. Bij een lager tarief verliest een klein land immers relatief weinig ontvangsten uit de eigen beperkte belastingbasis, maar haalt het relatief veel uit de belastbare winsten die het uit de rest van de wereld aantrekt. Het zetten van een uniform tarief tussen concurrerende landen benadeelt het kleine land, maar het opleggen van een minimumtarief komt de welvaart in de beide landen ten goede. Het verschil met modellen van concurrentie voor fysiek kapitaal is dat het relevant tarief hier het nominaal tarief is en niet het effectief belastingtarief; het verschuiven van winsten heeft immers geen impact op de bewerkingen met betrekking tot de belastbare basis.

Multinationale ondernemingen kunnen hun winsten op diverse manieren verschuiven. Grosso modo kunnen ze in twee categorieën worden opgedeeld, namelijk de manipulatie van verrekenprijzen tussen verbonden ondernemingen en de aanpassing van de financieringsstructuur.

Eenzijds is de verrekenprijs een kostprijs voor het bedrijf dat een bepaald goed, een bepaalde dienst of een bepaald recht ontvangt en verkleint hij aldus de winst; anderzijds is hij een inkomst voor het bedrijf dat in dit goed, deze dienst of dat recht voorziet en verhoogt hij aldus de winst. Multinationale ondernemingen hebben er baat bij om de overdrachtprijzen dusdanig te manipuleren dat de winsten van bedrijven in landen met een laag belastingtarief stijgen en de winsten van bedrijven in landen met een hoog belastingtarief dalen. Voor veel voorkomende goederen en diensten kan de overdrachtprijs worden getoetst aan de marktconforme prijzen tussen niet-verbonden ondernemingen. Voor sommige goederen en diensten, vooral voor immateriële goederen zoals merknamen en eigendomsrechten, bestaat er echter geen markt. Door eigendomsrechten te plaatsen in een land met een laag vennootschapsbelastingtarief of door gunsttarieven toe te passen voor intellectueel inkomen, ongeacht of de activiteiten in dat land hebben bijgedragen aan het verwerven van de intellectuele eigendom, en door de royalty's betaald door vestigingen in landen met een hoog belastingtarief kunstmatig op te drijven, slagen multinationale ondernemingen erin belastingen te ontwijken. Ook de verdeling van overheadkosten binnen multinationale ondernemingen kan in een gunstige richting worden gedwongen.

GRAFIEK 4 WINSTVERSCHUIVING DOOR AANPASSING VAN DE FINANCIERINGSSTRUCTUUR

Voorts kan de financieringsstructuur van een onderneming worden aangewend om belastingen te ontwijken. Bedrijven maken daarbij gebruik van het feit dat in de meeste vennootschapsbelastingstelsels interesten uit schuld kunnen worden afgetrokken van de belastbare winst, terwijl de opportuiniteitskosten van kapitaal (notionele interest) niet kunnen

worden afgetrokken. In dat geval is het interessant om dochters in het buitenland met schuld te financieren als ze gevestigd zijn in een land met een relatief hoog tarief, en met kapitaal als ze gevestigd zijn in een land met een relatief laag tarief. Cruciaal daarbij is dat er wordt van uitgegaan dat het binnen de bedrijvengroep uitgekeerd dividend belast wordt in het land van de onderneming die het uitkeert. In de meeste landen is dat wel degelijk het geval, bijvoorbeeld met de DBI-af trek in België.

Beschikt een land ook over een systeem van notionele interestaftrek, waarbij de notionele interest van kapitaal kan worden afgetrokken, dan zijn er nog meer mogelijkheden tot belastingontwijking. Multinationale ondernemingen kunnen aan fiscale optimalisatie doen door in een dergelijk land financieringscentra te vestigen. Die financieringscentra hebben een zeer hoog percentage eigen vermogen en hebben als belangrijkste activiteit het verstrekken van leningen aan andere vestigingen binnen dezelfde groep. Daardoor kunnen multinationale ondernemingen hun belastingen beperken door, enerzijds, de notionele interestaftrek te genieten in het land met notionele interestaftrek en, anderzijds, de aftrek van de leningskosten te genieten in de landen waar de andere vestigingen zich bevinden.

2.2.2 Hoe kunnen de negatieve effecten van internationale belastingconcurrentie worden vermeden?

De meningen zijn blijkbaar verdeeld over de vraag of fiscale harmonisatie of coördinatie van de vennootschapsbelasting noodzakelijk is om de gedragsverstoringen tegen te gaan die het gevolg zijn van internationale belastingconcurrentie, dan wel of een hoge mate van fiscale concurrentie wenselijk is.

Behalve de externaliteiten tussen landen die soeverein beslissen over het belastingbeleid, zijn er andere ontwrictingen eigen aan centrale of decentrale besluitvorming. Ook met die ontwrictingen moet rekening worden gehouden bij de evaluatie van het belastingbeleid op landspecifiek niveau. In tegenstelling tot de gebruikelijke modellen van belastingconcurrentie, gaat de zogenoemde *public choice*-theorie ervan uit dat beleidsmakers veeleer hun eigen doelstellingen dan de welvaart van hun bevolking maximaliseren. Niet-welwillende beleidsmakers zouden er kunnen voor opteren de belastingontvangsten te maximaliseren, veeleer dan de welvaart. Dat leidt dan tot hoger dan gewenste belastingtarieven. Internationale belastingconcurrentie kan er op dat ogenblik voor zorgen dat de belastingontvangsten worden gedrukt. Het is echter niet duidelijk of zulks dan uit welvaartsoogpunt tot een optimaal belastingniveau leidt.

De theorie van het fiscaal federalisme stelt dat de mix van overheidsontvangsten en -uitgaven het best zoveel mogelijk de voorkeuren van de eigen bevolking weerspiegelt, waarbij de nationale wetgevende machten in principe beter geïnformeerd zijn dan een wetgevende macht op supranationaal niveau. De zogeheten tweedegeneratietheorie van het fiscaal federalisme focust op de asymmetrische informatie tussen de beleidsmakers en de bevolking, waarbij een decentrale besluitvorming de aansprakelijkheid van de beleidsmakers zou vergroten. Volgens het 'maatstaf concurrentie'-model, gebruiken kiezers, bij gebrek aan betere informatie, de resultaten in andere rechtsgebieden als maatstaf om het beleid van het eigen bestuur te evalueren, wat de aansprakelijkheid van dit laatste vergroot en het aanzet om efficiënter te werken. Deze theorie is vooral relevant voor lokale rechtsgebieden met beperkte verschillen qua taal en cultuur, waartussen veel meer informatie wordt uitgewisseld dan tussen landen. De theorie van het fiscaal federalisme suggereert echter terzelfder tijd dat, als er belangrijke overloopeffecten zijn van het beleid naar andere rechtsgebieden, de beleidsbeslissing bij voorkeur op gecoördineerde wijze gebeurt. Dat is vooral het geval bij de belasting op kapitaal, waarbij zich, gelet op de toenemende internationale mobiliteit van kapitaal en winsten, aanzienlijke overloopeffecten voordoen, zoals hierboven uitvoerig is uitgelegd.

Vanwege de aanzienlijke overloopeffecten, die ook empirisch duidelijk werden vastgesteld, verdient een intensieve internationale coördinatie in het vlak van de vennootschapsbelasting aanbeveling, zowel wat de belastbare basis betreft als inzake de tarieven.

Wat de belastbare basis betreft, is een harmonisering wenselijk waarbij de mogelijkheden tot winstverschuiving worden beperkt en die – conform de in Kader 1 toegelichte principes – de belastbare basis laat aansluiten bij het economisch rendement en op een coherente manier rekening houdt met de positieve externaliteiten van investeringen in R&D. Winstverschuivingen kunnen worden beperkt door winsten toe te wijzen aan landen waar de activiteit die aan de winst ten grondslag ligt, plaatsvindt. Dat is mogelijk op basis van formules die rekening houden met verscheidene factoren, zoals in het CCCTB-voorstel van de EC (zie hoofdstuk 3). Daarnaast kunnen landen afspraken maken met betrekking tot overdrachtprijzen, en de mogelijkheden inzake aanpassing van de financieringsstructuur voor fiscale

planningsdoeleinden beteugelen zoals dat gebeurt in het kader van de OESO (zie eveneens hoofdstuk 3). Dankzij afspraken over de fiscale behandeling van intellectuele eigendomsrechten en fiscale stimuli voor R&D-uitgaven kunnen winstverschuivingen worden beperkt, enerzijds, en kan innovatie worden bevorderd, anderzijds. Tot slot zou het geharmoniseerd invoeren van een systeem van notionele interestaftrek, inclusief anti-misbruikbepalingen, en van een systeem van winst- en verliesconsolidatie binnen bedrijfsgroepen ertoe bijdragen dat de vennootschapsbelasting de investeringsbeslissingen van ondernemers zo weinig mogelijk beïnvloedt.

Het is ook raadzaam de belastingtarieven voor de vennootschapsbelasting tot op zekere hoogte te coördineren in de vorm van een minimumtarief. Worden de tarieven niet geharmoniseerd, dan is de harmonisering van de belastingbasis minder efficiënt: de distorsie met betrekking tot de locatiebeslissing van productie-investeringen blijft dan immers bestaan en wordt mogelijk zelfs intensiever.

Bij initiatieven in het vlak van harmonisatie en coördinatie worden bij voorkeur zoveel mogelijk landen betrokken. De impact ervan op alle landen is vaak alleen maar gunstig als ze allemaal effectief tot de samenwerking toetreden. Dat maakt dergelijke initiatieven inherent broos.

Een meer fundamentele hervorming zou erin bestaan over te gaan van een systeem van belasting naar oorsprong op een systeem van belasting naar verblijfplaats. Met het verdwijnen van de belasting naar oorsprong, verdwijnt immers ook de mogelijkheid om verschillen ervan tussen landen uit te buiten. Een dergelijke hervorming brengt echter praktische bezwaren mee. Ze kan immers leiden tot uitstel van de repatriëring van winsten van bedrijven naar aandeelhouders. Tevens vereist ze een intensieve internationale uitwisseling van gegevens over kapitaalinkomens van investeerders. De afgelopen jaren zijn ter zake belangrijke stappen gezet, bijvoorbeeld de afschaffing van het bankgeheim.

Een derde hervormingsoptie, die naar voren wordt geschoven als denkpiste op lange termijn, bestaat erin het huidige systeem van belasting naar oorsprong of verblijfplaats te vervangen door een systeem van belasting naar bestemming. Zo'n systeem zou de winst van bedrijven belasten op de plaats waar de producten worden verkocht. Dit lijkt sterk op een btw-systeem met als grootste verschil dat de arbeidskosten afgetrokken worden van de belastingbasis, waardoor enkel de winsten worden belast. Een dergelijk systeem zou de locatiebeslissing van bedrijven niet beïnvloeden en veel minder mogelijkheden tot winstverschuiving bieden. Net als bij een belasting naar verblijfplaats, zou bij een belasting naar bestemming wel het principe van vergoeding van het land van productie, eigen aan een belasting naar oorsprong, verdwijnen.

3. Recente initiatieven met betrekking tot de internationale samenwerking in het vlak van de vennootschapsbelasting⁽¹⁾

Het nastreven van coördinatie en samenwerking in het vlak van de vennootschapsbelasting is niet nieuw. Dit hoofdstuk biedt een beknopt overzicht van de ontwikkelingen ter zake. Vervolgens wordt ingegaan op een aantal recente desbetreffende Europese initiatieven.

3.1 Beknopt overzicht van de initiatieven

De vennootschapsbelasting is, net als andere directe belastingen, een autonome bevoegdheid van de EU-lidstaten, die daarbij evenwel de regels van de interne markt moeten naleven, bijvoorbeeld de beperkingen inzake het verlenen van staatssteun. Sinds de oprichting van de Europese Economische Gemeenschap zijn er diverse initiatieven geweest om de vennootschapsbelasting te harmoniseren. Ondanks de talrijke voorstellen heeft er in de EU geen harmonisatie plaatsgevonden⁽²⁾.

Vanwege de terughoudendheid van de lidstaten om de vennootschapsbelasting te harmoniseren, heeft de EC mettertijd een pragmatische houding aangenomen en heeft ze geopteerd voor een tweesparenbeleid. Dit hield in dat er, enerzijds,

(1) Op basis van de informatie die beschikbaar was bij het afsluiten van de tekst op 19 september 2018.

(2) Zowel het Neumark-comité (1962) als het Van den Tempel-verslag (1970) beoogden een harmonisatie van de tarieven van de vennootschapsbelasting. Dit laatste verslag leidde in 1975 uiteindelijk tot een voorstel van richtlijn tot harmonisatie van het tarief van de vennootschapsbelasting, namelijk tussen 45 % en 55 %. Het Europees Parlement oordeelde echter dat eerst een akkoord diende te worden bereikt over een harmonisatie van de belastbare basis. In 1988 lanceerde de EC een voorstel dat de harmonisatie van de belastbare basis voor ogen had, maar dat werd door een aantal lidstaten niet aanvaard. In 1992 werd vervolgens een nieuw voorstel tot harmonisatie gelanceerd via het Ruding-rapport, waar een minimumstandaard voor de belastbare basis werd beoogd alsook een minimum- en maximumtarief voor de vennootschapsbelasting (resp. 30 % en 40 %). Aan die voorstellen werd evenmin gevolg gegeven.

op lange termijn gewerkt werd aan initiatieven die een geharmoniseerde heffingsgrondslag voor vennootschappen met grensoverschrijdende activiteiten in de EU beoogden, terwijl er, anderzijds, op korte termijn gefocust werd op doelgerichte maatregelen om sommige fiscale belemmeringen voor multinationale ondernemingen weg te werken en schadelijke belastingconcurrentie te verhinderen. Zo werden onder meer maatregelen genomen om dubbele belastingheffingen te vermijden (moeder-dochterrichtlijn, fusierichtlijn), werd een lijst met schadelijke belastingstelsels opgesteld (wat in België geleid heeft tot de afschaffing van de coördinatiecentra) en werd het Joint Transfer Pricing Forum opgericht dat de EC adviseert bij problemen in het vlak van verrekenprijzen. In 2001 lanceerde de Commissie, via de Common Consolidated Corporate Tax Base (CCCTB), een nieuw voorstel betreffende een gemeenschappelijke geconsolideerde heffingsbasis voor de vennootschapsbelasting. Die methode zou de internationale vennootschappen de mogelijkheid bieden om hun belastbare basis op groepsniveau te berekenen; die belastbare basis zou vervolgens op basis van een formule over de lidstaten worden verdeeld, die daarop hun eigen tarief toepassen. Na tien jaar resulteerde dat initiatief in een ontwerprichtlijn waar tot dusver geen akkoord over is bereikt.

In de nasleep van de financiële en economische crisis en diverse onthullingen over belastingontwijking en -ontduiking is de noodzaak om de vennootschapsbelasting verder te coördineren, de afgelopen jaren weer sterk op de voorgrond getreden. Sommige ondernemingen slagen er immers in om, via een op de spits gedreven belastingplanning, winsten te verschuiven naar landen waar ze niet of weinig worden belast of om de belastbare basis uit te hollen.

Als gevolg van de bijzondere aandacht voor de problematiek van het uithollen van de belastingbasis en het verschuiven van winsten, en dankzij de politieke wil om die problemen aan te pakken, kon de OESO, met de steun van de G20, in 2013 haar project Base Erosion and Profit Shifting (BEPS) opstarten. In twee jaar tijd werden dertien rapporten opgeleverd, die uiteindelijk uitmondde in een reeks aanbevelingen, nieuwe internationale standaarden en best practices die zouden moeten verzekeren dat winsten worden belast op de plaats waar de toegevoegde waarde effectief wordt gecreëerd. Een overzicht van de vijftien BEPS-actiepunten is opgenomen als bijlage 2 bij dit artikel. De onderdelen van het BEPS-actieplan zijn niet juridisch bindend, maar ze werden in hoge mate onderschreven door de OESO-lidstaten en door de G20, alsook door een aantal ontwikkelingslanden en andere actoren (waaronder het IMF en de Wereldbank). Er wordt dan ook verwacht dat die landen de nodige stappen zullen zetten om het probleem van verschuiving van heffingsbasissen en winsterosie aan te pakken en de OESO-aanbevelingen te implementeren.

Ook op Europees niveau zijn er in die context de afgelopen jaren enkele nieuwe initiatieven genomen voor een rechtvaardig belastingstelsel met bijzondere aandacht voor de belasting op winsten. Daarbij wordt in hoge mate rekening gehouden met de conclusies van de BEPS-werkzaamheden van de OESO/G20, waaraan de EC overigens actief heeft bijgedragen. De lidstaten vonden het immers belangrijk dat het BEPS-actieplan binnen de EU op een gecoördineerde wijze wordt geïmplementeerd, zodat de werking van de interne markt niet extra wordt verstoord doordat de lidstaten ze verschillend interpreteren en implementeren.

Verscheidene van de hieronder toegelichte Europese maatregelen moeten reeds op korte termijn het probleem van belastingontwijking en -ontduiking oplossen. Tevens werkt de EC, via de herlancering van het CCCTB-voorstel, aan een langetermijnoplossing die de kern van de BEPS-problematiek zou moeten aanpakken en die moet verzekeren dat winsten worden belast daar waar ze worden gegenereerd.

3.2 Onderzoek naar voorkeurstelsels

De afgelopen jaren zijn enkele door de lidstaten toegepaste fiscale voorkeurstelsels onderzocht in het kader van een rechtvaardige vennootschapsbelasting. De 'Groep gedragscode inzake belastingregelingen voor ondernemingen' is daarbij een belangrijk instrument. Die werkgroep stelt een gedragscode op, die een overzicht van schadelijke fiscale maatregelen bevat en die moet zorgen voor eerlijke concurrentie op het gebied van de vennootschapsbelasting. Lidstaten die de code aanvaarden, verbinden zich ertoe belastingmaatregelen die als schadelijk worden beschouwd, af te schaffen of te hervormen (*roll-back*) en die maatregelen ook in de toekomst niet meer in te voeren (*standstill*).

De Groep gedragscode heeft op verzoek van de Ecofin-Raad de afgelopen jaren onderzoek verricht naar onder meer de fiscale voorkeurstelsels van de lidstaten voor de inkomsten uit intellectuele eigendom (*patent boxes*), terwijl de EC via haar concurrentiebeleid, en met name via het onderzoek naar het verlenen van illegale staatssteun, nagaat of de fiscale rulings van de lidstaten – dat zijn overeenkomsten die belastingadministraties met sommige ondernemingen sluiten over

de manier waarop de wetgeving inzake vennootschapsbelasting zal worden toegepast – wel degelijk conform de regels inzake staatssteun zijn.

De fiscaal gunstige behandeling van inkomsten uit intellectuele eigendom (patent boxes)

Aansluitend op het BEPS-project van de OESO/G20 heeft de Groep gedragscode na onderzoek besloten dat de *patent boxes* van de lidstaten, namelijk de fiscale stelsels die een belastingvoordeel voor inkomsten uit intellectuele eigendomsrechten genereren, moesten worden aangepast om te voldoen aan de zogeheten (aangepaste) Nexus-benadering. Die beslissing werd in december 2014 door de Ecofin-Raad bekrachtigd.

De Nexus-benadering bepaalt dat een fiscaal gunststelsel voor inkomsten uit intellectuele eigendom enkel mogelijk is als de activiteiten om de intellectuele eigendom te verwerven effectief worden uitgevoerd door de entiteit in kwestie. Om te kunnen inschatten of de entiteit inderdaad zelf voldoende activiteiten heeft verricht, worden de R&D-uitgaven als proxy gebruikt. Concreet moet het belastingvoordeel afhangen van de Nexus-breuk, dat is de verhouding tussen de R&D-uitgaven die de onderneming zelf heeft gedaan (of heeft uitbesteed aan een niet-verbonden onderneming) en de totale uitgaven die zijn gedaan voor de ontwikkeling of verwerving van de intellectuele eigendom.

Na onderzoek door de Groep gedragscode bleek dat geen enkele van de onderzochte, in de lidstaten van toepassing zijnde patent box-stelsels voldeed aan de Nexus-benadering. De Groep gedragscode bepaalde dan ook dat de wetgeving van de lidstaten inzake de fiscale behandeling van inkomsten uit intellectuele eigendom tegen 30 juni 2016 in overeenstemming moest worden gebracht met de Nexus-benadering. Op verzoek van de Ecofin-Raad gaat de Groep gedragscode na of de lidstaten hun patent boxes effectief aan de nieuwe Nexus-benadering hebben aangepast. Wat België betreft, oordeelde zowel de Groep gedragscode als de OESO dat het nieuw systeem voor de innovatieaftrek (ter vervanging van de aftrek voor octrooi-inkomsten) niet schadelijk is.

Onderzoek naar fiscale rulings

Sinds 2014 vraagt de EC informatie op over de fiscale rulings die de lidstaten hebben uitgevaardigd, en onderzoekt ze of die voorafgaande beslissingen geen illegale staatssteun zijn. In enkele gevallen heeft de EC besloten een formeel onderzoek te openen naar het verlenen van illegale staatssteun. Dat was het geval voor, onder meer, de voorafgaande beslissingen met betrekking tot de zogeheten overwinsten (*excess profit rulings*) in België. De EC oordeelde begin 2016 dat deze rulings, die in sommige gevallen aanleiding gaven tot een aanzienlijk belastingvoordeel voor multinationale ondernemingen, onder de illegale staatssteun vielen. Dat leidde tot de afschaffing van het systeem in België en tot de vraag van de EC om de illegaal verleende staatssteun van de bewuste ondernemingen terug te vorderen. De in het kader van de *excess profit rulings* verleende staatssteun werd in 2016 en 2017 aan de Belgische Staat terugbetaald. Ook een aantal fiscale rulings van andere lidstaten zoals Ierland, Luxemburg en Nederland werden door de EC als illegale staatssteun bestempeld. Op dit ogenblik lopen nog formele onderzoeken tegen Nederland, Luxemburg en het Verenigd Koninkrijk.

3.3 Verhoogde fiscale transparantie

Door de fiscaliteit transparanter te maken, hoopt de EC de lidstaten, de multinationale ondernemingen en andere actoren te ontmoedigen om bepaalde (schadelijke) fiscale strategieën nog langer toe te passen of ze aan te zetten tot meer voorzichtigheid in het ontwikkelen van nieuwe fiscale strategieën en maatregelen. Daartoe zijn de afgelopen jaren enkele belangrijke initiatieven genomen die hebben bijgedragen aan een verhoogde fiscale transparantie.

De Ecofin-Raad heeft in december 2015 een richtlijn goedgekeurd die de lidstaten verplicht om vanaf 1 januari 2017 onder elkaar stelselmatig en automatisch informatie uit te wisselen over door hen voorafgaandelijk genomen en gemaakte grensoverschrijdende fiscale beslissingen en verrekenprijzafspraken. Het gaat daarbij niet alleen om nieuwe of aangepaste beslissingen in deze materies, maar ook om alle beslissingen die tijdens de vijf jaar vóór de toepassing van de richtlijn ter zake zijn genomen. Behalve de andere lidstaten moet ook de EC over deze rulings worden geïnformeerd. De richtlijn was onderdeel van een door de EC in maart 2015 gelanceerd pakket fiscale transparantiemaatregelen.

Er zij opgemerkt dat de richtlijn niet verbiedt dat voorafgaandelijk fiscale rulings worden toegekend. Ze beoogt dat andere lidstaten, door de verplichte informatie-uitwisseling, op de hoogte worden gebracht van de fiscale rulings die een

lidstaat neemt en daar eventueel op kunnen reageren. In het verleden waren lidstaten immers vaak niet op de hoogte van dergelijke voorafgaande beslissingen; de lidstaat die de ruling uitvaardigde, kon immers zelf beslissen of andere lidstaten al dan niet op de hoogte werden gebracht.

Ook van multinationale ondernemingen wordt meer transparantie verwacht. In mei 2016 werd een richtlijn goedgekeurd die multinationale ondernemingen, met geconsolideerde groepsopbrengsten van minstens € 750 miljoen en die in de EU gevestigd zijn of er activiteiten hebben (via in de EU gevestigde entiteiten), verplicht om vanaf 2017 een landenrapport op te stellen waarin de groep jaarlijks en per fiscaal rechtsgebied waarin ze actief is bepaalde inlichtingen moet verstrekken. Dat landenrapport is een aanvulling op het groepsdossier, dat inlichtingen bevat over de wereldwijde activiteiten, intragroepsstransacties en het *transfer pricing* beleid van de groep, en het lokaal dossier, waarin onder meer inlichtingen worden verstrekt over transacties van de entiteit(en) op het grondgebied van een lidstaat met andere onderdelen van de groep en de daarvoor gehanteerde prijzen. De richtlijn bepaalt tevens dat de lidstaat waar de groep haar landenrapport moet indienen – dat is doorgaans de lidstaat waar de moederentiteit van de groep gevestigd is – de informatie uit dat rapport automatisch moet uitwisselen met alle lidstaten waar de groep een entiteit of vaste inrichting heeft, zodat ook die lidstaten een volledig zicht krijgen op de groep. De van multinationale ondernemingen vereiste grotere transparantie is in lijn met de aanbevelingen uit het BEPS-project van de OESO/G20 inzake verrekenprijsdocumentatie.

De Ecofin-Raad en het Europees Parlement onderzoeken momenteel een voorstel tot invoering van een openbare landenrapportering voor multinationale ondernemingen die actief zijn in de EU. Die ondernemingen zouden daarbij bepaalde informatie verplicht openbaar moeten maken. Het betreft onder meer de plaats waar ze winst of verlies maken, de omzet, welke activiteiten ze verrichten, hoeveel personeel ze in dienst hebben, maar ook waar en hoeveel belastingen ze betalen⁽¹⁾.

Voorts heeft de Ecofin-Raad in mei 2018 een ontwerprichtlijn goedgekeurd die belastingadviseurs of andere intermediairs – namelijk iedereen die belastingadvies verstrekt zoals accountants, advocaten, banken, enz. – verplicht om melding te maken van de complexe grensoverschrijdende belastingstructuren die ze opzetten of adviseren en die aanleiding kunnen geven tot agressieve fiscale strategieën. Dankzij de door de richtlijn opgelegde rapporteringsverplichting zullen lidstaten in een vroeg stadium geïnformeerd worden over de fiscale planningsstrategieën die zouden worden toegepast. Zo kunnen de lidstaten tijdig – nog vóór de toepassing van die strategieën – maatregelen nemen door bijvoorbeeld hun wetgeving aan te passen. Ook kunnen ze hun controles specifiek richten op de constructies die mogelijk kunnen leiden tot agressieve fiscale planning. De richtlijn verplicht de lidstaten bovendien de informatie die ze via dat kanaal ontvangen automatisch met elkaar uit te wisselen zodat elke lidstaat op de hoogte wordt gebracht van een fiscale planningsstrategie waarbij ze betrokken is. Ook deze richtlijn sluit aan bij het BEPS-actieplan van de OESO/G20, waarin actiepunt 12 in een verplichte rapportering door intermediairs voorziet.

3.4 Anti-Tax Avoidance Directive (ATAD-richtlijn)⁽²⁾

Eind januari 2016 lanceerde de EC een pakket anti-ontwijkingsmaatregelen (Anti Tax Avoidance Package). Een centraal onderdeel van dat pakket was de ATAD-richtlijn.

Die richtlijn werd door de Ecofin-Raad op 12 juli 2016 goedgekeurd en in principe moeten de lidstaten ze tegen 31 december 2018 in hun nationale wetgeving implementeren. Vanaf 1 januari 2019 zou ze moeten worden toegepast⁽³⁾. De ATAD-richtlijn beoogt een aantal cruciale anti-ontwijkingsmaatregelen te implementeren ter bescherming tegen agressieve fiscale planning. Zodoende komt ze tegemoet aan de vraag van diverse actoren, zoals het Europees Parlement. Sommige in de ATAD-richtlijn vervatte maatregelen zorgen er tevens voor dat er een wetgevend kader wordt gecreëerd voor de gecoördineerde implementatie van een aantal BEPS-aanbevelingen in de lidstaten. De ATAD-richtlijn gaat daarbij soms zelfs verder dan waar in de eindrapporten van de OESO/G20 gewag van wordt gemaakt. Bovendien beoogt de ATAD-richtlijn een gemeenschappelijk minimumniveau van bescherming tegen belastingontwijking; het staat de lidstaten vrij om zelf meer bescherming na te streven bij de omzetting van de richtlijn in nationale wetgeving door bijvoorbeeld sommige drempelwaarden strenger te definiëren.

(1) Volgens de ontwerprichtlijn zoals ingediend door de EC zouden ondernemingen met een geconsolideerde netto-omzet van meer dan € 750 miljoen, voor de activiteiten binnen de EU, de gevraagde informatie per lidstaat waar ze actief zijn bekend moeten maken, terwijl voor activiteiten buiten de EU in principe een geaggregeerde rapportering zou volstaan, met uitzondering van de activiteiten in de zogeheten niet-meeewerkende jurisdicties.

(2) Richtlijn 2016/1164 tot vaststelling van de regels ter bestrijding van belastingontwijkingspraktijken die rechtsreeks van invloed zijn op de werking van de interne markt.

(3) Met uitzondering van de extheffing die tegen 31 december 2019 moet zijn omgezet teneinde vanaf 1 januari 2020 te worden toegepast. Voor de beperking van de interestaftrek is een transitieperiode mogelijk indien de nationale regels hieromtrent even doeltreffend zijn als die welke zijn opgenomen in de richtlijn, tot wanneer binnen de OESO een overeenkomst wordt bereikt over een minimumnorm. De transitieperiode is evenwel beperkt tot 31 december 2023.

De ATAD-richtlijn bestaat uit vijf maatregelen die er moeten toe bijdragen dat winsten worden belast op de plaats waar ze effectief worden gegenereerd.

3.4.1 Beperking van de aftrekbaarheid van de rentelasten

De belastbare basis kan worden uitgehold via excessieve rentebetalingen. Zo zorgen bepaalde multinationale ondernemingen er bijvoorbeeld voor dat onderdelen van de groep in een lidstaat met een hoge winstbelasting hoge rentekosten hebben via intra-groepsleningen teneinde een hoge belastingaftrek te verkrijgen en aldus de belastbare basis te verkleinen, terwijl de entiteit van de groep die deze leningen verstrekt en dus de rentebaten ontvangt, gevestigd is in een land waar winsten niet of weinig worden belast. Om dergelijke misbruiken tegen te gaan, beperkt de ATAD-richtlijn de aftrekbaarheid van rentelasten.

De mogelijkheid om het positief verschil, ook nog het financieringskostensurplus of de nettorente genaamd, tussen de aftrekbare financieringslasten (rentelasten op alle vormen van schuld en economisch vergelijkbare kosten) en de belastbare rentebaten in mindering te brengen van de belastbare basis, wordt door de ATAD-richtlijn beperkt tot maximaal 30% van de operationele kasstroom (EBITDA). De EBITDA krijgt echter wel een fiscale definitie, aangezien geen rekening mag worden gehouden met de belastingvrije inkomsten. De ATAD-richtlijn bepaalt dat lidstaten in hun wetgeving enkele uitzonderingen op de regel mogen opnemen. Zo kan worden toegestaan dat de nettorente steeds aftrekbaar blijft tot € 3 miljoen. Lidstaten kunnen er ook mee instemmen dat op zichzelf staande entiteiten hun nettorente volledig blijven aftrekken aangezien het risico op uitholling van de belastbare basis via excessieve rentes voornamelijk bij verbonden ondernemingen voorkomt (onder meer door gebruik te maken van intra-groepsleningen).

3.4.2 Exitheffing

De belastbare basis kan ook worden uitgehold door sommige activa of de fiscale woonplaats te verschuiven uit het rechtsgebied van een lidstaat, waardoor sommige vennootschapswinsten niet meer door die lidstaat kunnen worden belast. Een exitheffing zorgt ervoor dat lidstaten de meerwaarden die in hun rechtsgebied op de overgebrachte activa werden gecreëerd, toch nog kunnen belasten op het ogenblik van vertrek, ook al is die meerwaarde nog niet gerealiseerd. Het doel van de maatregel is te verzekeren dat de winsten worden belast daar waar de economische activiteit werkelijk heeft plaatsgevonden. De ATAD-richtlijn bevat vier concrete situaties waarin de belastingplichtige onder een exitheffing valt. Dat is bijvoorbeeld het geval wanneer activa worden overgebracht van het hoofdkantoor naar een vaste inrichting (of omgekeerd) in een andere lidstaat of in een derde land, of wanneer de fiscale woonplaats verhuist naar een andere lidstaat of een derde land. De ATAD-richtlijn is niet van toepassing op de overbrenging van activa tussen een moeder- en dochteronderneming⁽¹⁾.

3.4.3 Regel betreffende gecontroleerde buitenlandse vennootschappen (*controlled foreign companies – CFCs*)

Sommige multinationale ondernemingen verschuiven winsten van hun moederonderneming naar een gecontroleerde buitenlandse vennootschap om daar een nul- of laag tarief van de vennootschapsbelasting te kunnen genieten. Dankzij de CFC-regel kunnen die winsten toch worden belast in de lidstaat van de moederonderneming door ze, mits aan bepaalde voorwaarden is voldaan, opnieuw aan de belastbare basis van de moedervervenootschap toe te voegen.

Volgens de ATAD-richtlijn is een entiteit of vaste inrichting, waarvan de winst niet in de lidstaat van de moederentiteit wordt belast, een gecontroleerde buitenlandse vennootschap (CFC) van de belastingplichtige indien deze laatste direct of indirect meer dan 50% van het kapitaal of van de stemrechten bezit, ofwel recht heeft op meer dan 50% van de winst, en de gecontroleerde buitenlandse vennootschap 'weinig' belastingen betaalt. Dat is het geval indien de door de CFC in het buitenland betaalde werkelijke vennootschapsbelasting kleiner is dan het verschil tussen de vennootschapsbelasting die door de CFC in de lidstaat van de belastingplichtige zou zijn betaald en de werkelijk betaalde vennootschapsbelasting of, met andere woorden, indien deze laatste minder dan de helft bedraagt van de aanslagvoet van de lidstaat van de belastingplichtige.

(1) Het verplaatsten van activa tussen een moeder- en dochteronderneming, namelijk twee entiteiten met een eigen rechtspersoonlijkheid, kan immers worden beschouwd als een juridische verschuiving van eigendom (een verkoop) waarbij de regels van verrekenprijzen van toepassing zijn. Het verschuiven van activa naar een vaste inrichting, wat vereenvoudigd omschreven een buitenlandse inrichting (bijvoorbeeld: een fabriek of bijkantoor) van de moederonderneming zonder eigen rechtspersoonlijkheid is, maar met activiteiten die in het buitenland worden belast, wordt niet altijd gezien als een juridische verschuiving van eigendom waar inkomsten tegenover staan.

Is aan beide voorwaarden voldaan, dan kunnen sommige inkomsten van de CFC worden toegevoegd aan de belastbare basis van de belastingplichtige.

3.4.4 Conflicten door hybride mismatches

Hybride mismatches zijn situaties waarin entiteiten of bepaalde financiële instrumenten in de nationale wetgeving (of in belastingverdragen) van twee staten op verschillende wijze worden gekwalificeerd. In het kader van agressieve fiscale planningstechnieken worden dergelijke mismatches misbruikt, waardoor de mogelijkheid ontstaat dat sommige elementen niet worden belast.

De ATAD-richtlijn voorziet in een oplossing voor een aantal kwalificatieconflicten die het gevolg zijn van hybride mismatches. In het geval van een dubbele aftrek, waarbij de kosten in twee lidstaten worden afgetrokken van de belastbare basis, wordt de aftrek enkel toegestaan in de lidstaat van oorsprong van de betaling. Wordt een bepaald element in de ene lidstaat afgetrokken van de belastbare basis zonder dat dit element wordt toegevoegd aan de belastbare basis van een andere lidstaat, dan moet de lidstaat waar de aftrek zou worden uitgevoerd deze laatste weigeren.

De oorspronkelijke ATAD-richtlijn, die enkel in een oplossing voorziet voor hybride mismatches tussen twee lidstaten, is inmiddels reeds herzien. De zogeheten ATAD-II richtlijn werd in mei 2017 goedgekeurd en moet door de lidstaten tegen 31 december 2019 worden geïmplementeerd. De ATAD II-richtlijn zorgt ervoor dat de regels inzake hybride mismatches worden uitgebreid tot landen buiten de EU en ze bevat ten opzichte van de oorspronkelijke ATAD-richtlijn tevens een verruimde definitie van conflicten als gevolg van hybride mismatches.

3.4.5 Algemene antimisbruikregel

Deze regel kan worden gezien als een aanvulling op de specifieke antimisbruikmaatregelen en dient als veiligheidsnet, mochten sommige kunstmatige, op belastingontwijking gerichte belastingconstructies toch buiten het toepassingsgebied van de specifieke antimisbruikmaatregelen vallen. Dankzij deze maatregel kunnen lidstaten eventuele misbruiken door dergelijke constructies toch tegengaan door ze bij de berekening van de vennootschapsbelasting buiten beschouwing te laten. Een kunstmatige constructie wordt in de ATAD-richtlijn gedefinieerd als een constructie die geen zakelijke reden heeft en ook geen economische realiteit weerspiegelt.

3.5 Andere maatregelen in het kader van een billijker en efficiëntere vennootschapsbelasting in de EU

Naast de ATAD-richtlijn, het onderzoek naar voorkeurstelsels en meer fiscale transparantie heeft de EU de afgelopen jaren ook nog enkele andere maatregelen genomen voor een billijker en efficiëntere vennootschapsbelasting.

3.5.1 Gemeenschappelijke externe strategie – lijst van niet-meewerkende jurisdicties voor belastingdoeleinden

Een belangrijk onderdeel van de gemeenschappelijke externe strategie is de opstelling van een EU-lijst van derde landen die kunnen worden beschouwd als niet-meewerkende jurisdicties (of belastingparadijzen). De EU-lijst is bedoeld om in die landen een goed fiscaal beleid te bevorderen en op die manier een oplossing te vinden voor de impact die bepaalde fiscale strategieën van die landen hebben op de belastingbasissen in de EU.

Op dit ogenblik bestaat de lijst van niet-meewerkende jurisdicties uit twee lijsten, namelijk een 'grijze' en een 'zwarte' lijst. Landen of jurisdicties op de zwarte lijst voldoen niet aan een of meerdere van de EU-criteria⁽¹⁾ voor een goed fiscaal beleid en hebben zich onvoldoende geëngageerd om de vastgestelde problemen op te lossen ofwel weigeren ze mee te werken. Landen of jurisdicties op de grijze lijst voldoen niet aan een of meerdere EU-criteria, maar verklaren bereid te zijn hun belastingwetgeving aan te passen teneinde de vastgestelde criteria na te leven; ze kunnen dus als 'meewerkend' worden beschouwd.

(1) Deze criteria zijn op drie pijlers gebaseerd, namelijk fiscale transparantie, eerlijke en rechtvaardige fiscale concurrentie, en de implementatie van sommige BEPS-actiepunten zoals de door de OESEO/G20 voorgeschreven minimumstandaarden.

Beide lijsten werden opgesteld na een uitgebreid screeningproces door de EC, de Groep gedragscode en uiteindelijk de lidstaten. Ze werden voor het eerst gepubliceerd op 5 december 2017. Sindsdien zijn de lijsten reeds driemaal herzien op grond van nieuwe informatie en verbintenissen van de bewuste jurisdicties. De meest recente herziening dateert van 25 mei 2018. Op dit ogenblik staan er zeven landen op de zwarte lijst, namelijk Amerikaans Samoa, de Amerikaanse Maagdeneilanden, Guam, Namibië, Palau, Samoa en Trinidad en Tobago. De oorspronkelijke zwarte lijst bevatte nog zeventien landen.

Momenteel heeft de zwarte EU-lijst, behalve het feit dat landen die erop voorkomen formeel bestempeld worden als een niet-meewerkend belastingparadijs, kennelijk veeleer beperkte gevolgen. De lidstaten hebben immers nog geen akkoord bereikt over gemeenschappelijke sanctiemaatregelen, maar ze kunnen wel zelf maatregelen nemen. De EC heeft de zwarte EU-lijst wel gekoppeld aan het Europees Fonds voor Duurzame Ontwikkeling en het Europees Fonds voor Strategische Investerings, zodat die middelen niet langer naar een entiteit in die landen kunnen vloeien. Daarnaast onderzoekt de EC ook op welke manier ze de zwarte lijst in verband kan brengen met andere wetgeving.

Landen op de grijze lijst worden nauwlettend gevolgd door de Groep gedragscode en moeten vóór een bepaalde datum de vereiste aanpassingen ten uitvoer hebben gelegd. Komen ze hun verbintenissen niet tijdig na, dan kunnen ze op de zwarte lijst belanden. Momenteel staan heel wat landen, in totaal 65, op de grijze lijst; het gaat om onder meer Vietnam, SAR Hongkong, Peru, Thailand, de Malediven, Turkije, Qatar, de Kaaimaneilanden, enz.

De EU-lidstaten zijn gescreend noch opgenomen op de lijst. Volgens de EC (2017b) worden ze immers aangemoedigd tot een rechtvaardiger vennootschapsbelasting dankzij met name de nieuwe regels voor meer transparantie en de andere maatregelen die zijn genomen in het kader van een billijker en efficiëntere vennootschapsbelasting en de strijd tegen BEPS.

3.5.2 Richtlijn met betrekking tot het oplossen van belastingdisputen

In oktober 2017 bereikten de lidstaten ook een overeenkomst over een richtlijn met betrekking tot mechanismen om belastingdisputen te beslechten die het gevolg zijn van verschillende, soms tot dubbele belasting leidende interpretaties of toepassingen van belastingverdragen. Belangrijk is dat de lidstaten thans gebonden zijn door concrete deadlines om die geschillen op te lossen, wat bijdraagt aan een eerlijker en efficiënter belastingstelsel. De lidstaten moeten de nodige stappen zetten om die richtlijn tegen 30 juni 2019 na te leven.

3.5.3 Update van de gedragscode inzake de vennootschapsbelasting

Ook de gedragscode inzake belastingregelingen voor ondernemingen wordt bijgewerkt. Bedoeling is ze aan te passen aan de complexe en internationale omgeving waarin ondernemingen vandaag de dag opereren. In die context heeft de Ecofin-Raad de Groep gedragscode ook verzocht een aantal punten te verduidelijken en een leidraad te bieden die rekening houdt met de BEPS-aanbevelingen.

Teneinde de Groep gedragscode zichtbaarder en transparanter te maken, worden nu ook zijn rapporten aan de Ecofin-Raad gepubliceerd. In dat kader werd in februari 2018 een overzicht gepubliceerd van alle richtsnoeren die de Groep sinds 1998 heeft goedgekeurd.

Kader 2 – Het belasten van de digitale economie binnen de vennootschapsbelasting

De digitale economie was de afgelopen jaren in steile opmars, terwijl de vennootschapsbelasting in bepaalde opzichten niet is aangepast aan deze nieuwe vorm van ondernemen. De digitale economie heeft immers een aantal specifieke kenmerken waar de huidige regels van de vennootschapsbelasting niet of onvoldoende rekening mee houden. Zo is een fysieke aanwezigheid – op zijn minst een vaste inrichting in het fiscaal rechtsgebied – vaak

een noodzakelijke voorwaarde om vennootschapsbelasting te kunnen heffen. Een digitale onderneming kan echter perfect opereren in een land zonder daar fysiek aanwezig te zijn. Digitale ondernemingen kunnen hun fysieke aanwezigheid derhalve eenvoudiger centraliseren in een land waar voor de vennootschapsbelasting een laag of nultarief geldt. Daardoor wordt de toegevoegde waarde niet noodzakelijk belast daar waar ze wordt gecreëerd. Een van de voornaamste kenmerken van de digitale economie is bovendien dat ze haar inkomsten haalt uit het toepassen of verhandelen van immateriële vaste activa zoals algoritmes, patenten of gebruikersdata. Die immateriële vaste activa zijn echter vaak zeer moeilijk te waarderen en sommige elementen, met name de toegevoegde waarde die wordt gecreëerd door gebruikersparticipatie, worden bij het vaststellen van de belastbare basis niet altijd in aanmerking genomen. Dit maakt dat de werkelijke toegevoegde waarde die door de digitale economie wordt gecreëerd, niet noodzakelijk correct of volledig wordt belast. Bovendien zijn immateriële activa zeer mobiel, waardoor de mogelijkheid om winsten te verschuiven, in de hand wordt gewerkt.

Al die elementen dragen ertoe bij dat er momenteel een groot verschil bestaat tussen de effectieve vennootschapsbelasting die digitale en traditionele ondernemingen betalen. Zo blijkt uit cijfers van de EC (2018c) dat het effectief tarief van de vennootschapsbelasting voor traditionele multinationale ondernemingen in de EU gemiddeld 23,2% bedraagt, terwijl dat voor multinationale digitale ondernemingen slechts 9,5% is. Er zij wel opgemerkt dat voor de becijfering van dit effectief tarief ook rekening is gehouden met het feit dat digitale bedrijven, om hun groei te stimuleren, vaak bepaalde (belasting)voordelen krijgen van overheden.

Het rechtvaardig belasten van de digitale economie is dan ook een van de actiepunten van het BEPS-actieplan van de OESO/G20 en ook een van de agendapunten van de EC.

In maart 2018 werd een eerste interim-verslag (OECD, 2018) over de materie opgesteld. Daaruit blijkt duidelijk dat de meningen over de manier waarop deze problematiek moet worden aangepakt, nog verdeeld zijn. Er zal dan ook nog enige tijd overgaan vooraleer ter zake een internationaal akkoord wordt bereikt.

Hoewel de EC pleitbezorger is van een mondiale oplossing voor deze problematiek, heeft ze er toch voor geopteerd om in maart 2018 een stappenplan voor te stellen voor een oplossing binnen de EU. Ze hoopt zodoende, enerzijds, een antwoord te bieden op het feit dat een aantal lidstaten op zoek zijn naar een oplossing, en diverse eenzijdige initiatieven de interne markt nu eenmaal kunnen verstoren of bij de bedrijven onzekerheid teweeg kunnen brengen. Anderzijds hoopt de EC, als voorloper, het internationaal debat over de problematiek te kunnen aanmoedigen en daarbij richtinggevend te zijn.

De EC maakt in haar voorstel voor een rechtvaardige belasting van de digitale economie ook gebruik van haar tweesporenbeleid. Haar stappenplan bevat immers een tijdelijke oplossing die op korte termijn kan worden gerealiseerd, en een aanpassing van de regels van de vennootschapsbelasting, die veeleer als een oplossing op lange termijn moet worden gezien.

De optimale oplossing voor de EC bestaat erin de regels van de vennootschapsbelasting dusdanig aan te passen dat er in deze laatste een concept 'digitale aanwezigheid' wordt geïntroduceerd. Dit moet het mogelijk maken dat digitale activiteiten (zonder of mét een minimale fysieke aanwezigheid) toch door de lidstaten kunnen worden belast. In haar voorstel van richtlijn heeft de EC het concept 'significante digitale aanwezigheid' dan ook gedefinieerd. Zo zou er sprake zijn van een significante digitale aanwezigheid als er, tijdens de belastbare periode, meer dan € 7 miljoen inkomsten worden verkregen uit het aanbieden van digitale diensten aan gebruikers in de lidstaat, er in de lidstaat meer dan 100 000 gebruikers van digitale diensten zijn of er in de lidstaat meer dan 3 000 zakelijke overeenkomsten zijn gesloten voor het gebruik van digitale diensten.

Voldoet een aanbieder van digitale diensten aan een van die voorwaarden, dan zou er volgens de ontwerprichtlijn in de bewuste lidstaat een vaste inrichting bestaan (op basis van significante digitale aanwezigheid) en kan de onderneming dus door de lidstaat in kwestie worden belast, ook al is ze daar niet fysiek aanwezig. Behalve het

aanpassen van de regels van de vennootschapsbelasting in de lidstaten, zou de EC het concept van digitale aanwezigheid ook willen integreren in haar CCCTB-voorstel.

Aangezien het wellicht de nodige tijd zal vergen vooraleer een akkoord wordt bereikt over een hervorming van de regels van de vennootschapsbelasting, stelt de EC voor om inmiddels reeds een aantal digitale activiteiten te belasten die dat momenteel niet worden. Enkele lidstaten hebben immers duidelijk te kennen gegeven daar belangstelling voor te hebben. Het EC-voorstel bestaat erin om als tussenoplossing een belasting van 3% te heffen op de inkomsten uit een aantal digitale activiteiten. De ontwerprichtlijn beoogt het belasten van inkomsten uit het plaatsen van specifiek op de gebruiker gerichte advertenties op de digitale interface, het verkopen van gebruikersdata en het beschikbaar maken van een digitale interface die gebruikers de mogelijkheid biedt met elkaar in contact te treden zodat ze bijvoorbeeld goederen en diensten kunnen uitwisselen.

Deze belasting zou enkel van toepassing zijn op ondernemingen met mondiale inkomsten hoger dan € 750 miljoen, waarvan ten minste € 50 miljoen in de EU die voortvloeien uit de belastbare digitale activiteiten. Zo zouden, volgens de EC, deze activiteiten in afwachting van de aanpassing van de regels van de vennootschapsbelasting wél worden belast, enerzijds, maar zouden kleine(re) start-ups niet door de maatregel worden getroffen, anderzijds. De belasting zou worden geheven daar waar de gebruikers van de digitale dienst zich bevinden.

De Ecofin-Raad heeft over deze voorstellen nog geen beslissing genomen.

3.6 Voorstel tot een gemeenschappelijke (geconsolideerde) heffingsgrondslag

In oktober 2016 stelde de EC concrete plannen voor om de onderhandelingen over een gemeenschappelijke geconsolideerde belastingbasis (CCCTB), die in 2011 op een dood spoor waren beland, nieuw leven in te blazen. Het CCCTB-voorstel beoogt, zoals reeds vermeld, een harmonisering van de heffingsgrondslag van de vennootschapsbelasting – niet van de tarieven dus. Het heeft als voordeel dat een groep voor de berekening van de geconsolideerde heffingsgrondslag in de EU slechts aan één belastingadministratie verantwoording verschuldigd is, en niet langer aan alle administraties van de lidstaten waarin de groep actief is. De consolidatie houdt immers in dat het belastbaar resultaat van de multinationale groep in de diverse lidstaten worden samengevoegd tot een enkele heffingsgrondslag waarbij het bijvoorbeeld mogelijk wordt om verliezen in de ene lidstaat te compenseren door winsten in een andere lidstaat. De gemeenschappelijke geconsolideerde heffingsgrondslag wordt vervolgens toegekend aan de diverse lidstaten op basis van een formule waarin arbeid (loonkosten en aantal werknemers), activa en omzet even zwaar wegen, wat moet garanderen dat de winst wordt belast daar waar ze effectief wordt gegenereerd. De lidstaten passen dan op hun deel van de gemeenschappelijke geconsolideerde belastingbasis hun tarief toe.

De EC heeft lessen getrokken uit eerdere pogingen om over de CCCTB een akkoord te bereiken en ze heeft dan ook voor een nieuwe aanpak geopteerd. Zo is besloten de CCCTB stapsgewijs in te voeren. In een eerste fase zouden de lidstaten een akkoord moeten zien te bereiken over een gemeenschappelijke heffingsgrondslag voor de vennootschapsbelasting (CCTB). Pas in een tweede fase zou dan een akkoord moeten volgen over een gemeenschappelijke geconsolideerde heffingsgrondslag (CCCTB). De eerdere werkzaamheden rond de CCCTB hebben immers aangetoond dat de discussie over sommige elementen, bijvoorbeeld de consolidatie, moeilijk verliep, wat de vooruitgang voor andere elementen zou hinderen. Daarnaast werden ook enkele in het (inmiddels ingetrokken) ontwerp van 2011 opgenomen inhoudelijke bepalingen en regels herzien, aangevuld of geschrapt teneinde maximaal rekening te houden met de op de weg naar een rechtvaardige en efficiënte vennootschapsbelasting reeds geboekte resultaten.

Met de ontwerprichtlijn(en) zoals ingediend door de EC zou de C(C)CTB verplicht worden voor elke groep die een geconsolideerd groepsinkomen heeft van meer dan € 750 miljoen (in het voorstel van 2011 was de CCCTB voor alle ondernemingen nog optioneel), terwijl andere vennootschappen vrij kunnen kiezen of ze al dan niet tot de C(C)CTB toetreden. De verplichting voor grote ondernemingen van een dergelijke omvang om de C(C)CTB toe te

passen, werd noodzakelijk geacht omdat die groepen doorgaans over voldoende middelen beschikken om fiscale ontwikkelingsstrategieën te kunnen hanteren. Dankzij de consolidatie van de belastingbasis valt de problematiek van de verrekenprijzen immers weg, terwijl dankzij een geharmoniseerde belastingbasis er bijvoorbeeld ook geen misbruik meer zou kunnen worden gemaakt van verschillen tussen de wetgevingen van de lidstaten.

In het voorstel van de EC over de gemeenschappelijke heffingsgrondslag werden, aanvullend op het voorstel van 2011, diverse maatregelen opgenomen die ook door de ATAD-richtlijn worden opgelegd om te verzekeren dat de C(C)CTB eveneens conform deze antimisbruikbepalingen is. Op te merken valt dat de C(C)CTB geharmoniseerde regels zou opleggen, terwijl de ATAD-richtlijn een minimumbescherming wil bereiken waarbij het de lidstaten vrijstaat al dan niet strenger op te treden. Daarnaast krijgen in het vernieuwde voorstel tot gemeenschappelijke heffingsgrondslag ook twee aftrekposten bijzondere aandacht: de aftrek voor R&D en de nieuwe aftrek voor groei en investeringen.

De aftrek voor R&D is in het opnieuw gelanceerde voorstel extra groot teneinde innovatie maximaal te ondersteunen. De nieuwe aftrek voor groei en investeringen beoogt dan weer het wegwerken van de ongelijke fiscale behandeling tussen de financiering van investeringen via vreemd vermogen en die via eigen vermogen. Via de aftrek voor groei en investeringen kunnen ondernemingen ook de toename van hun eigen vermogen ten opzichte van een bepaald basisjaar⁽¹⁾, onder bepaalde voorwaarden, aftrekken van hun heffingsgrondslag, waardoor schuldfinanciering via de renteaftrek niet langer fiscaal bevoorrecht is. Het C(C)CTB-voorstel behelst dus de invoering van een incrementeel systeem voor notionele interestaftrek. Daarbij zij opgemerkt dat er tevens wordt van uitgegaan dat de vermindering van het eigen vermogen belastbaar is.

Tot dusver is er in de Ecofin-Raad nog geen akkoord gesloten over zowel de richtlijn betreffende een gemeenschappelijke heffingsgrondslag voor de vennootschapsbelasting (CCTB) als de richtlijn betreffende een gemeenschappelijke geconsolideerde heffingsgrondslag voor de vennootschapsbelasting (CCCTB). Het Europees Parlement, dat voor deze richtlijnen enkel moet worden geconsulteerd, heeft in zijn plenaire vergadering van 15 maart 2018 zijn eigen geamendeerde versie van zowel het CCTB- als het CCCTB-voorstel van de EC goedgekeurd.

4. Initiatieven tot hervorming van de vennootschapsbelasting

Tegen de achtergrond van de hierboven besproken internationale ontwikkelingen was een hervorming van de Belgische vennootschapsbelasting wenselijk, waarbij de Europese richtlijnen inzake de bestrijding van belastingontwikkelingspraktijken worden omgezet en, om concurrerend te blijven, de nominale heffingsstarieven worden verlaagd. De hervorming, goedgekeurd door het Belgisch Parlement op 22 december 2017⁽²⁾, wordt besproken in paragraaf 4.1. België is echter niet het enige land waar hervormingen plaatsvinden. De in andere EU-lidstaten genomen initiatieven worden nader toegelicht in paragraaf 4.2, terwijl de recente ingrijpende hervorming van de vennootschapsbelasting in de Verenigde Staten en de mogelijke gevolgen daarvan voor de EU geanalyseerd worden in paragraaf 4.3.

4.1 Hervorming van de vennootschapsbelasting in België

Stimulerende maatregelen

Een kernpunt van de hervorming van het Belgisch stelsel van de vennootschapsbelasting is de verlaging van de tarieven. Het normaal tarief wordt in 2018 (aanslagjaar 2019) verlaagd van 33 tot 29 % en uiteindelijk tot 25 % in 2020 (aanslagjaar 2021). De aanvullende crisisbijdrage zakt van 3 tot 2 % in 2018 (aanslagjaar 2019) en wordt in 2020 (aanslagjaar 2021) afgeschaft. Voor vennootschappen waarvan de belastbare winst maximaal €322 500 beloopt, verdwijnt het progressief stijgend tarief van de vennootschapsbelasting. Voortaan zou een verlaagd tarief gelden voor vennootschappen die in de Belgische vennootschapswetgeving als kleine vennootschappen worden beschouwd. Op de eerste schijf van € 100 000 fiscaal resultaat wordt voor die kmo's vanaf 2018 (aanslagjaar 2019) een vermindering van het belastingtarief tot 20 % gepland, met daarbovenop een daling en de uiteindelijke afschaffing van de aanvullende crisisbijdrage. Voor het gedeelte van hun fiscaal

(1) Meer specifiek wordt de notionele interestaftrek berekend op basis van de toename van het eigen vermogen tijdens de afgelopen tien jaar of – voor de eerste negen jaar dat het stelsel in werking treedt – de toename van het eigen vermogen ten opzichte van het jaar waarin het stelsel werd ingevoerd. Het voorgestelde rentetarief is gelijk aan de rente op tienjaars overheidsobligaties, verhoogd met een risicopremie van 2 procentpunt.

(2) Wet van 25 december 2017 tot hervorming van de vennootschapsbelasting.

resultaat dat meer dan € 100 000 bedraagt, vallen ze onder het normaal tarief van de vennootschapsbelasting. Dit impliceert dat het gemiddeld tarief voor kmo's steeds onder het normaal tarief zal liggen.

TABEL 1 **NOMINALE TARIEFVERLAGING**
(in %)

	2018 (aj. 2019)	2020 (aj. 2021)
Nominaal standaardtarief		
Oud	33	33
Nieuw	29	25
Kmo-tarief (op eerste € 100 000)	20	20
Aanvullende crisisbijdrage (opcentiemen⁽¹⁾)		
Oud	3	3
Nieuw	2	0

Bron: FOD Financiën.

(1) Dit leidde voor de hervorming tot een nominaal belastingtarief in de vennootschapsbelasting van 33,99 %.

Voorts wordt voor onderling verbonden vennootschappen een systeem van verliesverrekening ingevoerd teneinde de Belgische vennootschapsbelasting concurrerender te maken. Er wordt gekozen voor een stelsel waarbij twee vennootschappen die in het kader van een groep verbonden zijn, onderling een overeenkomst kunnen sluiten waarbij het verlies van het huidig boekjaar van de ene op de andere vennootschap kan worden overgedragen. Door dat systeem worden de vennootschappen die deel uitmaken van een groep niet verplicht om een geconsolideerde fiscale groepsaangifte te doen. Het stelsel wordt wel zodanig geconcipeerd dat er tussen de beide vennootschappen van dezelfde groep geen vermogensoverdracht mogelijk is.

De aantrekkelijkheid van de Belgische vennootschapsbelasting wordt verder gestimuleerd door de aftrek voor definitief belaste inkomsten (DBI-aftrek) op te trekken van 95 tot 100 %. Tevens wordt de bestaande vrijstelling tot doorstorting van de bedrijfsvoorheffing voor onderzoekers uitgebreid naar houders van een bachelordiploma.

Tot slot worden nog een aantal andere, minder belangrijke, stimuleringsmaatregelen ingevoerd zoals de tijdelijke verlaging van het tarief van de exittaks voor de vastgoedvehikels tot 12,5 %, de vermindering en de uniformisering van het tarief op stopzettingmeerwaarden tot 15 % en de afschaffing van de 0,412 % belopende heffing op meerwaarden op aandelen van niet-kmo's.

Compenserende maatregelen

Samen met de tariefverlaging en de andere stimuleringsmaatregelen worden een aantal compenserende maatregelen genomen die de belastbare basis verbreden teneinde de hervorming van de vennootschapsbelasting budgettair neutraal te houden. In principe zou de gemiddelde heffingsdruk dan ook ongewijzigd blijven.

De belangrijkste compenserende maatregel is de hervorming van het stelsel van de notionele interestaftrek. Kenmerkend voor het stelsel dat tot 2017 van kracht was, is dat de notionele interestaftrek betrekking had op het totale uitstaande bedrag aan eigen vermogen. Door de hervorming wordt dat stelsel aanzienlijk ingeperkt aangezien enkel nog rekening wordt gehouden met de toename van het eigen vermogen, het zogeheten incrementeel kapitaal. Dit stelsel sluit aan bij het voorstel van de EC om, in het kader van een gemeenschappelijke geconsolideerde heffingsgrondslag, te voorzien in een incrementeel systeem van notionele interestaftrek op basis van de toename van het eigen vermogen in tien jaar tijd. Het nieuw stelsel in België is echter beperkter. Zo wordt de toepassing ervan beperkt tot de (gemiddelde) jaarlijkse toename van het eigen vermogen, en ligt het notioneel rentetarief lager dan dat wat door de EC wordt voorgesteld.

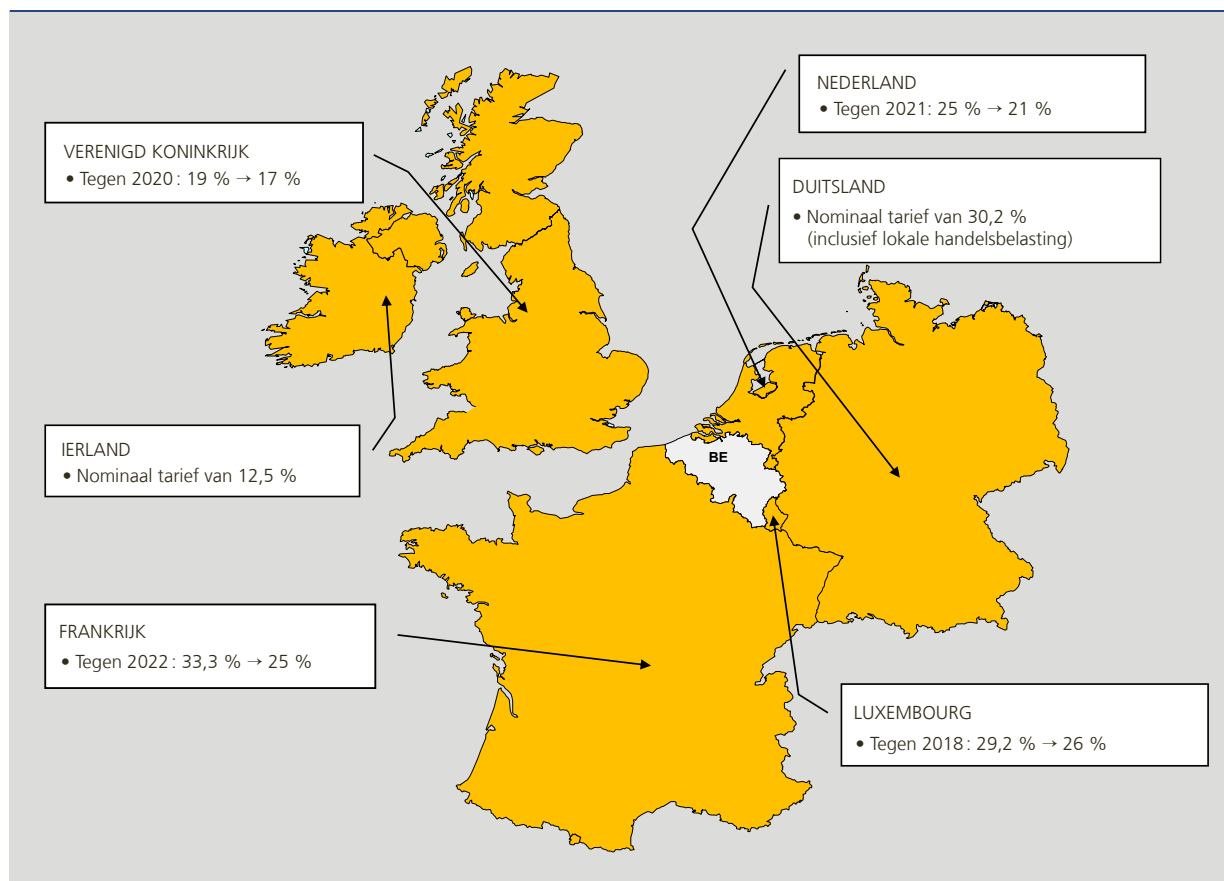
Voorts wordt een minimale belastbare basis ingevoerd. Dat gebeurt door een aantal aftrekposten samen te voegen in een korf, namelijk de overgedragen definitief belaste inkomsten, de overgedragen innovatie-inkomsten, de vroegere verliezen, de overgedragen notionele interestaftrek en het nieuw stelsel van de incrementele notionele interestaftrek. De aftrekmogelijkheid van die korf wordt beperkt tot € 1 miljoen met daarbovenop 70 % van de belastbare basis die overblijft na de toepassing van de investeringsaftrek. Op die manier vormt 30 % van de belastinggrondslag bovenop het bedrag van € 1 miljoen een minimale heffingsgrondslag in de vennootschapsbelasting.

Een ander belangrijk aspect van de hervorming is de omzetting van de Europese richtlijnen inzake de bestrijding van belastingontwijkingspraktijken, in het bijzonder de ATAD-richtlijn. Aangezien die richtlijnen de uitholling van de belastbare basis door een op de spits gedreven belastingplanning beogen te beperken, kunnen ze de hervorming mee helpen financieren. De omzetting ervan leidt onder meer tot een beperking van de aftrekbaarheid van vreemd vermogen, de belasting van sommige inkomsten van buitenlandse ondernemingen door de controlerende binnenlandse onderneming en maatregelen om zogeheten hybride mismatches te bestrijden. Ook wordt de exitheffing, die in België reeds werd toegepast, uitgebreid. Concreet zal deze belasting in de toekomst ook worden geheven op de verschuiving van activa van een Belgische moedermaatschappij naar een buitenlandse vaste inrichting.

Andere structurele maatregelen zijn onder meer het afstemmen, op de DBI-voorwaarden, van vrijstellingen van meerwaarden op aandelen, het ontmoedigen van de vervenootschappelijking door een verhoging van de minimaal vereiste bezoldiging en het sanctioneren bij niet-naleving van deze voorwaarde, het belastbaar maken van kapitaalverminderingen, het optrekken van de tarieven voor moratorium- en nalatigheidsinteressen, het afschaffen van fiscale aftrekken op belastingssupplementen en het niet-aftrekbaar maken van diverse uitgaven in het vlak van boetes en autokosten.

4.2 Initiatieven tot hervorming van de vennootschapsbelasting in andere EU-lidstaten

GRAFIEK 5 HERVORMING VAN DE VENNOOTSCHAPSBELASTING IN ANDERE EU-LIDSTATEN

Teneinde concurrerend en aantrekkelijk te blijven voor buitenlandse investeringen, hebben ook verscheidene andere Europese landen plannen om de vennootschapsbelasting te hervormen. Bovendien zal er, naarmate de mogelijkheden om belastbare winsten te verschuiven en belastingen te ontwijken internationaal worden beperkt, meer aandacht worden besteed aan het verschil in nominale tarieven tussen de landen. Vandaar dat van de ons omringende buurlanden zowel Nederland, Frankrijk als Luxemburg initiatieven hebben genomen om hun tarieven te verlagen.

In Nederland, waar de eerste € 200 000 van het fiscaal resultaat tegen een lager tarief wordt belast, werd in het regeerakkoord van oktober 2017 besloten zowel het verlaagd als het normaal tarief te verlagen. De Nederlandse regering opteert dus voor het behoud van het getrapt systeem, maar voorziet wel in een gefaseerde hervorming en belastingverlaging tegen 2021.

Ook de Franse vennootschapsbelasting is een getrapt systeem, waarbij de eerste € 500 000 tegen een lager percentage wordt belast. Vanaf het inkomstenjaar 2020 zal dat systeem echter worden afgeschaft en zullen alle winsten tegen het verlaagd tarief van 28 % worden belast. In de twee daaropvolgende jaren zal het tarief verder verlaagd worden tot 25 %. Bovenop het geldende tarief in de Franse vennootschapsbelasting wordt echter nog een aanvullende bijdrage van 3,3 % geheven, die niet wordt afgeschaft.

TABEL 2 INITIATIEVEN TOT HERVORMING VAN DE VENNOOTSCHAPSBELASTING IN ANDERE EU-LIDSTATEN

	Goedgekeurd ?	Kenmerken huidig systeem	Tijdslijn hervorming
Nederland	Goedgekeurd in Nederlands regeerakkoord van oktober 2017	Getrapt systeem: 0-€ 200 000 : 20 % > € 200 000 : 25 %	2019: 0-€ 200 000 : 19 % > € 200 000 : 24 % 2020: 0-€ 200 000 : 17,5 % > € 200 000 : 22,5 % 2021: 0-€ 200 000 : 16 % > € 200 000 : 21 %
Frankrijk	Goedgekeurd door Frans parlement in december 2017	Getrapt systeem: Eerdere hervorming van 2016 voorzag in een daling tot 28 % in 2020 Bovenop het geldende tarief wordt een aanvullende bijdrage van 3,3 % geheven	2018: 0-€ 500 000 : 28 % > € 500 000 : 33,3 % 2019: > € 500 000 : 31 % 2020: Afschaffing getrapt systeem Tarief van 28 % 2021: Tarief van 26,5 % 2022: Tarief van 25 %
Luxemburg	Goedgekeurd door Luxemburgs parlement in december 2016	Hervorming reeds gestart in 2017 Tarieven omvatten ook de gemeentelijke bedrijfstaks en de bijdrage aan het werkloosheidsfonds	2017: 27,1 % 2018: 26 %
Verenigd Koninkrijk	Voorstel tot hervorming	Verlaging sinds 1 april 2017 van 20 % tot 19 % (reeds beslist)	2020: 17 %

Luxemburg, dat een duaal stelsel toepast waarin beginnende en kleine ondernemingen tegen een lager tarief worden belast, had reeds in december 2016 besloten het algemeen tarief in de vennootschap tegen 2018 te verlagen tot 26 %⁽¹⁾. Voorts werd ook besloten het verminderd tarief terug te dringen tot 22,8 % en de toepassing ervan uit te breiden naar bedrijven waarvan de belastbare winst ten hoogste € 30 000 bedraagt.

Ook in het Verenigd Koninkrijk is voor de inkomstenjaren vanaf 1 april 2017 het tarief van de vennootschapsbelasting verlaagd van 20 tot 19 %. Er ligt bovendien een voorstel op tafel om het vanaf 1 april 2020 verder te verlagen tot 17 %.

Duitsland, ten slotte, vormt een uitzondering op deze algemene tendens. Momenteel zijn er in dat land immers geen voorstellen om de tarieven neerwaarts aan te passen. Dit maakt dat Duitsland met 30,2 % een hoog tarief hanteert ten opzichte van de omliggende landen⁽²⁾.

4.3 Hervorming van de vennootschapsbelasting in de Verenigde Staten

Krachtlijnen van de hervorming

Eind 2017 keurde het Amerikaans Congres een ingrijpende hervorming van de vennootschapsbelasting goed. Die hervorming berust op twee belangrijke pijlers. Om te beginnen, werd op 1 januari 2018 de nominale aanslagvoet in de vennootschapsbelasting fors verlaagd van 35 tot 21 %⁽³⁾. Voorts werd overgeschakeld van een mondiaal op een territoriaal belastingstelsel waardoor het belastingtarief opnieuw een belangrijke determinant werd van de buitenlandse directe investeringen van Amerikaanse ondernemingen. In een mondiaal belastingstelsel werd op de door de buitenlandse vestigingen gegenereerde en terugvloeiende winsten van Amerikaanse multinationale ondernemingen immers sowieso ook Amerikaanse vennootschapsbelasting geheven. Daarbij kon wel de reeds in het buitenland betaalde vennootschapsbelasting via een belastingkrediet in mindering worden gebracht⁽⁴⁾. Door de overschakeling op een territoriaal systeem worden de winsten in principe enkel belast in het land waar de onderneming gevestigd is. Er wordt bij die overschakeling wel voorzien in een transitietaks, die het mogelijk maakt de hervorming op korte termijn mee te financieren, waarbij de repatriëring van voorheen ingehouden winsten eenmalig belast worden tegen een tarief van 15,5 % voor cash en liquide activa en 8 % voor illiquide activa.

Om de economische groei aan te wakkeren en de bedrijfsinvesteringen te stimuleren, voorziet de hervorming ook in een tijdelijke volledige aftrek van nieuwe investeringsuitgaven. Die aftrek geldt voor de eerste vijf jaar van de hervorming en beoogt innovatieve activiteiten aan te trekken. Dat gebeurt door een geschikt klimaat te creëren voor inkomsten uit immateriële activa (zie Kader 3).

Tot slot tracht de Amerikaanse hervorming belastingontwijking door multinationale ondernemingen te ontmoedigen via de invoering van een minimumbelasting die wordt opgelegd aan in de Verenigde Staten gevestigde ondernemingen (Base Erosion Anti-Abuse Tax). Die belasting wordt berekend op de fiscale winst van de onderneming vóór de aftrek van betalingen (exclusief de verkoop van goederen) aan buitenlandse verbonden ondernemingen. Op die manier wordt getracht *profit shifting* via excessieve prijszetting bij transacties tussen verbonden ondernemingen tegen te gaan. De minimumbelasting bedraagt in 2018 5 %, maar vanaf 2019 wordt ze opgetrokken tot 10 % en vanaf het inkomstenjaar 2026 zelfs tot 12,5 %. Er zij wel opgemerkt dat de belasting enkel wordt toegepast op ondernemingen van een bepaalde omvang, namelijk die met een omzet van \$ 500 miljoen of meer, en waarvan de aftrek van betalingen aan buitenlandse verbonden ondernemingen een bepaald percentage overschrijdt. Het gevaar bij die minimumbelasting is dat de mogelijkheid bestaat dat de betalingen aan buitenlandse gelieerde ondernemingen dubbel worden belast. In de hervorming wordt immers geen rekening gehouden met de wijze waarop die betalingen behandeld worden in het land waar de gelieerde onderneming gevestigd is. Een dubbele belasting kan echter strijdig zijn met de bilaterale belastingakkoorden die de Verenigde Staten met andere landen hebben gesloten.

(1) Dat is het tarief inclusief de bijdrage aan het werkloosheidsfonds en de gemeentelijke bedrijfstaks voor bedrijven die gevestigd zijn in Luxemburg Stad.

(2) Dat is het vennootschapsbelastingtarief inclusief het specifiek tarief van de lokale handelsbelasting in Berlijn.

(3) Het betreft hier de federale aanslagvoeten. De meeste Amerikaanse staten heffen nog additionele belastingen.

(4) De winsten die in de buitenlandse dochteronderneming bleven, de zogenaamde ingehouden winsten, werden in de Verenigde Staten slechts belast als ze gerepatriëerd werden. Als gevolg daarvan bleven veel *retained earnings* in de buitenlandse vestigingen van Amerikaanse ondernemingen.

Kader 3 – Amerikaanse *carrot-and-stick* strategie om inkomsten uit immateriële activa aan te trekken

De Amerikaanse hervorming van de vennootschapsbelasting omvat een gerichte strategie om inkomsten uit immateriële activa aan te trekken. Twee elementen in die hervorming zijn uitermate belangrijk, namelijk de FDII-bepaling (Foreign-Derived Intangible Income) en de GILTI-bepaling (Global Intangible Low-Taxed Income).

De FDII-bepaling zorgt ervoor dat Amerikaanse ondernemingen een verlaagd belastingtarief van 13,125 % genieten op de *excess return* van hun buitenlandse verkopen, dit inclusief de verkoop van licenties en leasings. De *excess return* wordt gedefinieerd als de totale return die hoger is dan 10 % van de waarde van de materiële activa van het bedrijf. Deze bepaling beoogt dus de exportgerichte productie van Amerikaanse bedrijven te laten plaatsvinden in de Verenigde Staten en te verhinderen dat die productie naar het buitenland verschuift.

De GILTI-bepaling van haar kant maakt dat Amerikaanse multinationale ondernemingen met een gecontroleerde buitenlandse onderneming, die aanzienlijke inkomsten haalt uit immateriële activa, ook op deze inkomsten belast worden in de Verenigde Staten. De Amerikaanse vennootschapsbelasting omvat dus nog steeds een mondiaal belastingelement, namelijk de belasting op de *excess return* van een door een Amerikaans moederbedrijf gecontroleerde buitenlandse onderneming. De reeds betaalde belastingen in het buitenland kunnen wel voor 80 % als belastingkrediet worden ingebracht bij het bepalen van deze belasting. Het minimaal belastingtarief dat na aftrek van het belastingkrediet wordt toegepast, bedraagt 10,5 % en geldt ook voor niet-gerepatrieerde winsten.

Daarbij zij wel opgemerkt dat de door de Verenigde Staten gehanteerde *carrot-and-stick*-strategie om innovatieve activiteiten aan te trekken, mogelijk niet in overeenstemming is met diverse internationale afspraken. Zo worden de BEPS-afspraken inzake *patent box*-stelsels, waarbij inkomsten uit immateriële activa enkel voordelig mogen worden belast op voorwaarde dat er een directe link is met de totstandkoming van die activa, wellicht niet nageleefd. Voorts zou de FDII-bepaling ook als een illegale exportsubsidie kunnen worden beschouwd.

Gevolgen voor Europa

De sterke daling van het nominaal belastingtarief in de Verenigde Staten zorgt ervoor dat de onderlinge belastingconcurrentie met Europa verscherpt. De door de Verenigde Staten ontwikkelde strategie om inkomsten uit immateriële activa aan te trekken, zal dat verder stimuleren. Om als vestigingsplaats voor multinationale ondernemingen aantrekkelijk te blijven, zullen verscheidene Europese landen immers een verlaging van hun tarieven overwegen, wat een verdere 'race to the bottom' in de hand werkt.

Doordat de Verenigde Staten op een territoriaal belastingstelsel overschakelen, neemt ook de belastingconcurrentie tussen de Europese landen onderling toe. In het mondiaal belastingstelsel werden de naar de Verenigde Staten gerepatrieerde winsten belast tegen het geldend Amerikaans tarief. In het territoriaal systeem speelt het tarief van het Europees land echter wel een belangrijke rol bij het aantrekken van Amerikaanse ondernemingen en investeringen.

Bovendien zorgt de Amerikaanse hervorming ervoor dat de belastingbasissen in Europa verder onder druk komen te staan. Het Amerikaans systeem om inkomsten uit immateriële activa aan te trekken, zal er immers voor zorgen dat activiteiten die tot dusver binnen Europa plaatsvinden, naar de Verenigde Staten zullen verschuiven. Ook de mogelijke onzekerheid over de dubbele belasting van inkomsten in het kader van de Amerikaanse minimumbelasting kan het verschuiven van activiteiten uit de EU naar de Verenigde Staten in de hand werken. De mogelijke erosie van belastingbasissen wordt verder versterkt door de gewijzigde incentives met betrekking tot *profit shifting*. De sterke daling van het Amerikaans tarief maakt namelijk dat het voor bedrijven interessanter wordt om winsten te verschuiven naar de Verenigde Staten.

Tot slot worden ook de kapitaalstromen tussen de Verenigde Staten en de EU beïnvloed. Om te beginnen, zal de overschakeling op een territoriaal belastingstelsel de repatriëring van voorheen ingehouden winsten doen toenemen, waardoor de kapitaalinstroom in de Verenigde Staten zal stijgen. Die overschakeling leidt bovendien tot een toename van de Amerikaanse buitenlandse directe investeringen naar Europa waarbij het belastingtarief in het Europees land een belangrijke factor wordt. Ook de buitenlandse directe investeringen in de Verenigde Staten nemen toe als gevolg van de dankzij de belastingverlaging verhoogde rentabiliteit van de investeringen. Algemeen beschouwd, wordt de impact op de netto-instroom van buitenlandse directe investeringen bepaald door het verschil in het gemiddeld effectief belastingtarief tussen de Verenigde Staten en het Europees land in kwestie, waarbij een lager effectief belastingtarief zorgt voor een positieve netto-instroom.

5. Evaluatie en beleidsaanbevelingen

5.1 Evaluatie van de Europese initiatieven

De initiatieven die onder impuls van de OESO en met de steun van de G20 werden genomen om een uitholling van de heffingsbasis en een verschuiving van winsten om louter fiscale overwegingen tegen te gaan, vormden de basis voor de ATAD-richtlijn die ervoor zorgt dat de acties in de EU op een gecoördineerde wijze worden geïmplementeerd. Ook de maatregelen die volledig transparante fiscale regelingen beogen, onder meer met betrekking tot voorafgaande *fiscal rulings* of verrekenprijfsafspraken, zouden moeten voorkomen dat winsten verschuiven naar landen waar ze niet of weinig worden belast. Tevens zijn regels uitgevaardigd waar een fiscaal voorkeurstelsel voor inkomsten uit octrooirechten (*patent boxes*) aan moet voldoen, wat ertoe heeft geleid dat het Belgisch stelsel, dat vanuit een internationaal perspectief zeer gunstig was voor ondernemingen, op 1 juli 2016 vervangen werd door een aftrek voor innovatieinkomsten. Voorts heeft de EC geoordeeld dat de voorafgaande *fiscal rulings* met betrekking tot 'overwinsten' (*excess profit rulings*), die multinationale ondernemingen soms aanzienlijke belastingvoordelen opleverden, strijdig zijn met de Europese regels voor staatssteun. Deze initiatieven, die erop gericht zijn belastingontwijking tegen te gaan, verdienen alle steun, aangezien een dergelijke ontwijking onrechtvaardig is en uit macro-economisch oogpunt inefficiënt blijkt.

Ook zinvol vanuit dezelfde overweging is de intentie van de EC om in de EU een gemeenschappelijke geconsolideerde heffingsgrondslag in te voeren, die het mogelijk maakt winsten binnen multinationale ondernemingen te consolideren en aan de hand van een formule toe te wijzen aan het land waar de activiteit plaatsvindt. Dat geldt ook voor haar voornemen om de belastingbasis te laten aansluiten bij het economisch rendement en om voor R&D-uitgaven in een geharmoniseerde stimulans te voorzien. Een gemeenschappelijke heffingsgrondslag van de vennootschapsbelasting in de EU moet voor bedrijven in ieder geval een administratieve vereenvoudiging mogelijk maken. Een efficiënte aanpak van de belastingconcurrentie vereist naast een harmonisering van de belastingbasis echter ook een coördinatie van de tarieven, bijvoorbeeld in de vorm van een minimumtarief.

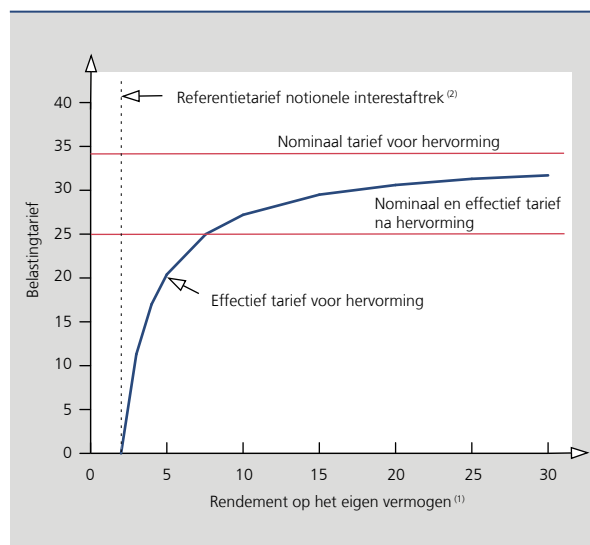
5.2 Evaluatie van de hervorming van de vennootschapsbelasting in België

Gelet op de gewijzigde internationale omgeving, meer bepaald de internationale initiatieven om de uitholling van de heffingsbasis tegen te gaan en de tendens tot lagere nominale heffingstarieven, verdiende het aanbeveling de Belgische vennootschapsbelasting te hervormen. Een belangrijk aspect van de Belgische hervorming is de omzetting van de Europese richtlijnen inzake de bestrijding van belastingontwijkingspraktijken. Tegelijk was een verlaging van de nominale heffingstarieven van de vennootschapsbelasting aangewezen. Uit Europees oogpunt waren die tarieven immers hoog. Enkel Malta en Frankrijk hadden hogere tarieven, terwijl alle andere EU-lidstaten lagere tarieven hanteerden. Tevens lijkt de tendens tot dalende tarieven, die vooral merkbaar was vóór de financiële en economische crisis maar nadien vrijwel stilviel, te hebben hervat. Sommige lidstaten hebben hun tarieven van de vennootschapsbelasting recentelijk immers verlaagd of zijn van plan dat te doen. Met de verlaging van het nominaal standaardtarief van de Belgische vennootschapsbelasting tot 25 % zou opnieuw aansluiting worden gevonden bij het gemiddeld EU-tarief, dat nog iets lager is en in 2017 op 21,9 % uitkwam. Een te grote afwijking tussen het tarief in België en dat in de andere lidstaten zou de aantrekkelijkheid van België als vestigingsplaats voor activiteiten van multinationale ondernemingen in het gedrang kunnen brengen, wat nadelige effecten zou kunnen hebben. Ten opzichte van de situatie waarin het stelsel van de vennootschapsbelasting in België niet zou worden gewijzigd, mogen van de hervorming dan ook in globaal positieve dynamische effecten worden verwacht.

De hervorming van de notionele interestaftrek is de belangrijkste maatregel om de budgettaire impact van de tariefverlaging te compenseren. De invoering van de notionele interestaftrek zorgde ervoor dat de fiscale discriminatie van het eigen vermogen ten opzichte van leningen grotendeels werd weggewerkt en maakte de Belgische ondernemingen solvabeler. Bovendien stimuleert de notionele interestaftrek de particuliere investeringen. Om die redenen toonden internationale instellingen zich doorgaans voorstander van de maatregel. Ook de EC erkent de verdienste van het systeem, maar in haar voorstel voor een gemeenschappelijke geconsolideerde heffingsgrondslag bepleit ze een incrementeel systeem van notionele interestaftrek. Op die manier is er minder ruimte voor fiscale ontwijking en zou de budgettaire impact van de invoering van die aftrek relatief beperkt blijven, terwijl de economische voordelen van het systeem grotendeels bewaard blijven. Ook met het nieuwe Belgische stelsel van notionele interestaftrek, dat beperkter is dan het voorstel van de EC, worden de mogelijkheden tot misbruik drastisch beperkt. De hervorming zal er ook voor zorgen dat de economische voordelen van het systeem, dat onder meer voorkomt dat de financieringswijze van bedrijven wordt verstoord ten gunste van vreemd vermogen en ten nadele van eigen vermogen, kleiner worden.

Het effect dat de tariefverlaging en de hervorming van de notionele interestaftrek op de effectieve belastingdruk hebben, hangt af van het rendement op het eigen vermogen. Zo zullen ondernemingen met een beperkt rendement op het eigen vermogen, die erin slaagden om via de notionele interestaftrek hun effectief belastingtarief fors te reduceren, een verhoging van de effectieve heffingsdruk ondergaan. Hierdoor zal België niet langer een aantrekkelijke vestigingsplaats zijn voor de financieringscentra van multinationale ondernemingen. Voor sterk winstgevendende bedrijven zou de belastingdruk dan weer afnemen.

GRAFIEK 6 RENDEMENT OP EIGEN VERMOGEN EN EFFECTIEF BELASTINGTARIEF

Bron: NBB.

(1) Het betreft het rendement op het eigen vermogen voor belastingen.

(2) Dit tarief is gelijk aan de 10 jaars OLO-rentevoet.

De keuze om de tarieven te verlagen en de heffingsgrondslag te verbreden, verdient steun voor zover op die manier de distorsies die voortvloeien uit de vennootschapsbelasting kunnen worden beperkt. De economische dynamiek van de hervorming wordt ondersteund door de maatregelen die erop gericht zijn investeringen in R&D aan te moedigen en aldus innovatie te bevorderen. De voorkeursbehandeling van kmo's in de vorm van een verlaagd tarief is daarentegen strijdig met de adviezen van de internationale instellingen, aangezien ze inefficiënties en vervennootschappelijking in de hand kan werken. Een verdere verbreding van de heffingsbasis zou overigens wel mogelijk zijn gebleken. Met de invoering van de korf die het opnemen van overdraagbare verliezen en andere aftrekposten voor grote ondernemingen in een bepaald jaar beperkt, gaat de hervorming in tegen het principe om de belastbare basis zoveel mogelijk te laten

aansluiten bij de economische rente en tegen de aanbeveling om de overdraagbaarheid van verliezen te bevorderen, zulks in tegenstelling tot de maatregel om bedrijfspgroepen toe te staan hun winsten onderling te consolideren.

Conclusies

De internationale context in het vlak van de vennootschapsbelasting is uitermate relevant, gelet op de mobiliteit van kapitaal en winsten. De afgelopen jaren zijn onder impuls van de OESO en met de steun van de G20 diverse maatregelen genomen om te verhinderen dat de heffingsbasis van de vennootschapsbelasting zou worden uitgehold en dat winsten om louter fiscale overwegingen zouden worden verschoven. Die initiatieven, die erop gericht zijn belastingontwijking tegen te gaan, verdienen alle steun.

Tevens hebben sommige Europese landen hun tarieven recentelijk verlaagd of zijn ze van plan dat te doen. Ook de Verenigde Staten hebben besloten om in het kader van een ingrijpende hervorming van de vennootschapsbelasting het heffingstarief te verlagen waarmee ook de belastingconcurrentie binnen Europa wordt versterkt. Hiermee lijkt de tendens tot dalende tarieven inzake de vennootschapsbelasting te hebben hervat, nadat ze na de financiële en economische crisis vrijwel tot stilstand was gekomen.

Tegen die achtergrond werd het Belgisch stelsel van de vennootschapsbelasting hervormd krachtens de wet van 25 december 2017. Daarbij werd het nominaal heffingstarief verlaagd en de belastbare basis verbreed. Een té grote afwijking tussen het tarief in België en dat in de andere EU-lidstaten zou België immers veel minder aantrekkelijk kunnen maken als vestigingsplaats voor de activiteiten van multinationale ondernemingen.

Een verdere Europese coördinatie in het vlak van de vennootschapsbelasting is wenselijk. De EC heeft de intentie om in de EU een gemeenschappelijke geconsolideerde heffingsgrondslag in te voeren, maar ook afspraken over minimale tarieven zouden zinvol zijn.

BIJLAGE 1 STANDAARDTARIEVEN VAN DE VENNOOTSCHAPSBELASTING⁽¹⁾

(in %)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018		
België	40,2	40,2	40,2	34,0	34,0	34,0	34,0	34,0	34,0	34,0	34,0	34,0	34,0	34,0	34,0	34,0	34,0	34,0	34,0	29,6	
Bulgarije	32,5	28,0	23,5	23,5	19,5	15,0	15,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
Tsjechische Republiek	31,0	31,0	31,0	31,0	28,0	26,0	24,0	24,0	21,0	20,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0
Denemarken	32,0	30,0	30,0	30,0	30,0	28,0	28,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	24,5	23,5	22,0	22,0	22,0	22,0	22,0
Duitsland	51,6	38,3	38,3	39,6	38,3	38,7	38,7	38,7	30,2	30,2	30,2	30,2	30,2	30,2	30,2	30,2	30,2	30,2	30,2	30,2	30,2
Eerland	26,0	26,0	26,0	26,0	26,0	24,0	23,0	22,0	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0
Griekenland	24,0	20,0	16,0	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5
Spanje	40,0	37,5	35,0	35,0	35,0	32,0	29,0	25,0	35,0	35,0	24,0	20,0	20,0	26,0	26,0	29,0	29,0	29,0	29,0	29,0	29,0
Frankrijk	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	32,5	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0	28,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0
Frankrijk	37,8	36,4	35,4	35,4	35,4	35,0	34,4	34,4	34,4	34,4	34,4	36,1	36,1	38,0	38,0	38,0	34,4	34,4	34,4	34,4	34,4
Kroatië	35,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	18,0	18,0
Italië	41,3	40,3	40,3	38,3	37,3	37,3	37,3	37,3	31,4	31,4	31,4	31,4	31,3	31,3	31,3	31,3	31,3	31,3	27,8	27,8	27,8
Cyprus	29,0	28,0	28,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5
Letland	25,0	25,0	22,0	19,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	20,0
Litouwen	24,0	24,0	15,0	15,0	15,0	15,0	19,0	18,0	15,0	20,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0
Luxemburg	37,5	37,5	30,4	30,4	30,4	30,4	29,6	29,6	29,6	28,6	28,6	28,8	28,8	29,2	29,2	29,2	29,2	29,2	27,1	26,0	26,0
Hongarije	19,6	19,6	19,6	19,6	17,6	17,5	17,5	21,3	21,3	21,3	20,6	20,6	20,6	20,6	20,6	20,6	20,6	20,6	10,8	10,8	10,8
Malta	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0
Nederland	35,0	35,0	34,5	34,5	34,5	31,5	29,6	25,5	25,5	25,5	25,5	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0
Oostenrijk	34,0	34,0	34,0	34,0	34,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0
Polen	30,0	28,0	28,0	27,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0
Portugal	35,2	35,2	33,0	33,0	27,5	27,5	27,5	26,5	26,5	26,5	29,0	29,0	31,5	31,5	31,5	29,5	29,5	29,5	29,5	31,5	31,5
Roemenië	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0
Slovenië	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	23,0	22,0	21,0	20,0	20,0	18,0	17,0	17,0	17,0	17,0	17,0	19,0	19,0	19,0
Slowakije	29,0	29,0	25,0	25,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	23,0	22,0	22,0	22,0	21,0	21,0	21,0	21,0
Finland	29,0	29,0	29,0	29,0	29,0	26,0	26,0	26,0	26,0	26,0	26,0	26,0	24,5	24,5	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0
Zweden	28,0	28,0	28,0	28,0	28,0	28,0	28,0	28,0	28,0	26,3	26,3	26,3	26,3	26,3	22,0	22,0	22,0	22,0	22,0	22,0	22,0
Verenigd Koninkrijk	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0	28,0	28,0	28,0	26,0	24,0	23,0	21,0	20,0	20,0	20,0	19,0	19,0	19,0
Japan	40,9	40,9	40,9	40,9	39,5	39,5	39,5	39,5	39,5	39,5	39,5	39,5	39,5	37,0	37,0	32,1	30,0	30,0	30,0	29,7	29,7
Verenigde Staten	39,3	39,3	39,3	39,3	39,3	39,3	39,3	39,3	39,3	39,2	39,2	39,2	39,1	39,0	39,1	39,0	38,9	38,9	38,9	25,8	25,8
Europese Unie ⁽²⁾	32,0	30,4	29,0	27,8	26,6	25,3	25,1	24,4	23,8	23,8	23,2	23,0	22,9	23,2	22,9	22,8	22,5	21,9	21,9	21,9	21,9
Eurogebied ⁽²⁾	33,3	32,1	30,4	28,7	27,8	26,7	26,6	25,7	25,1	25,3	24,5	24,4	24,3	25,0	24,7	24,6	24,3	24,1	24,1	24,1	24,1

Bron: EC.

(1) Het gaat om de hoogste statutaire aanslagvoeten, inclusief eventuele op lokaal of regionaal niveau geheven belastingen op vennootschapswinsten.

(2) Ongevoegen gemiddelde.

Bijlage 2 – Overzicht van de BEPS-actiepunten inzake de vennootschapsbelasting (OESO/G20) en de overeenkomstige acties op Europees niveau

Het BEPS-project van de OESO/G20 leidde in het najaar van 2015 tot een eindrapport waarin de landen van de OESO/G20 een overeenkomst bereikten over een aantal actiepunten en over de aanbevelingen ter zake. De volgende tabel biedt een overzicht van de vijftien actiepunten en aanbevelingen uit het OESO/G20 rapporten en de overeenkomstige actie die op Europees niveau werd ondernomen.

BEPS-aanbeveling OESO/G20	Initiatief op Europees niveau
1. Het aangaan van belastinguitdagingen verbonden aan de digitale economie. Bepaalde kenmerken van de digitale economie geven immers aanleiding tot BEPS.	De EC heeft een agenda gelanceerd om de digitale economie op een rechtvaardige en groeivriendelijke wijze te belasten. Daarbij wordt niet alleen gefocust op de vennootschapsbelasting, maar ook op andere belastingen zoals de btw. In dat kader heeft de EC in maart 2018 twee ontwerprichtlijnen gelanceerd om de digitale economie op een rechtvaardige manier te kunnen belasten in de vennootschapsbelasting.
2. Neutralisering van de effecten van hybride mismatches.	Richtlijn 2017/952 (de ATAD II-richtlijn ter vervanging van art. 9 van de ATAD-richtlijn) moet een oplossing bieden voor diverse situaties waarin misbruiken van hybride mismatches mogelijk zijn, zowel tussen lidstaten als met derde landen.
3. Aanscherping van de CFC-regels.	Art. 7 en 8 van de ATAD-richtlijn (Richtlijn 2016/1164) leggen een CFC-regel op aan de lidstaten.
4. Tegengaan van de uitholling van de belastbare basis door het beperken van de interestaftrek en andere financiële betalingen.	Art. 4 van de ATAD-richtlijn (Richtlijn 2016/1164) bevat een maatregel die de aftrek van rentelasten beperkt teneinde de uitholling van de belastbare basis door excessieve rentebetalingen tegen te gaan.
5. Effectievere aanpak van schadelijke belastingpraktijken. Het BEPS-actieplan focust in het bijzonder op de automatische uitwisseling van informatie over fiscale rulings en de Nexus-benadering voor de <i>patent box</i> (Octrooi)box).	Fiscale rulings: Richtlijn 2015/2376 verplicht lidstaten om informatie uit te wisselen over grensoverschrijdende rulings en verrekenprijfspraken. <i>Patent boxes</i> : akkoord binnen de Groep gedragscode over de Nexus-benadering, lidstaten moeten hun <i>patent box</i> -systemen in overeenstemming brengen met de BEPS-aanbevelingen ter zake.
6. Verhindern van misbruik van belastingverdragen.	Aanbeveling van de EC, binnen het Anti Tax Avoidance Package, aan de lidstaten om een algemene antimisbruikmaatregel op basis van een <i>principal purpose test</i> op te nemen in de belastingverdragen die ze sluiten.
7. Verhindern van de artificiële ontwijking van de status vaste inrichting. De definitie van een vaste inrichting in het OESO-modelverdrag inzake het vermijden van dubbele belasting zal hiervoor worden aangepast.	Het pakket anti-ontwijkingsmaatregelen bevat een aanbeveling van de EC om in belastingverdragen de definitie van een vaste inrichting te aligneren met die welke zal worden opgenomen in het OESO-modelverdrag inzake het vermijden van dubbele belasting.
8.-10. De verrekenprijzen moeten in overeenstemming zijn met de waardecreatie. Daartoe werden de bestaande normen verduidelijkt en versterkt. Actie 8 focust op <i>transfer pricing</i> van immateriële activa, actie 9 op de contractuele allocatie van risico en actie 10 bekijkt andere hoge risicofactoren op BEPS bij verrekenprijzen.	Het <i>Joint Transfer Pricing Forum</i> werkt aan een herziening en een update van de EU-benadering in het vlak van verrekenprijzen, rekening houdend met de BEPS-aanbevelingen.
11. Meten en monitoren van de BEPS-omvang.	De EC beoogt, in samenwerking met Eurostat en de lidstaten, studies te publiceren over dit onderwerp. Ook het Europees Parlement doet hier onderzoek naar.
12. Verplichting om belastingstructuren die de belastingplichtigen hanteren, openbaar te maken. Zo zou een agressieve fiscale planning vroegtijdig kunnen worden opgespoord.	In mei 2018 heeft de Ecofin-Raad richtlijn 2018/822 goedgekeurd die nieuwe transparantieregels moet opleggen aan belastingadviseurs en andere actoren (bv. banken, advocaten, enz.) die mogelijk helpen bij het ontwikkelen van een belastingontwijkingsstrategie.
13. Herziening van de verrekenprijsdocumentatie: naast het lokaal en groepsdossier moet ook een landenrapport worden opgesteld. Volgens de OESO-aanbeveling moet deze informatie niet openbaar moet worden gemaakt.	Richtlijn 2016/881 verplicht multinationale ondernemingen van een bepaalde omvang om een dergelijk landenrapport (country-by-country reporting) op te stellen. Momenteel wordt een ontwerprichtlijn met betrekking tot openbare landenrapportering bestudeerd.
14. Het effectiever maken van het systeem inzake de beslechting van belastinggeschillen: er zijn minimumstandaarden afgesproken rond preventie en tijdige oplossing van dergelijke geschillen.	Richtlijn 2017/1852 betreffende de mechanismen ter beslechting van belastinggeschillen in de Europese Unie voorziet in concrete deadlines voor het beslechten van dergelijke disputen.
15. Ontwikkeling van een multilateraal instrument om de implementatie van BEPS-regels vooral in belastingverdragen te stroomlijnen.	Het pakket antiontwijkingsmaatregelen bevat een aanbeveling van de EC over hoe belastingverdragen kunnen worden aangepast om misbruik tegen te gaan.

Bronnen: Explanatory Statement, 2015 Final Reports, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project & Commission Staff Working Document – accompanying the document *“Communication from the Commission to the European Parliament and the Council – Anti Tax Avoidance Package: Next Steps towards delivering effective taxation and greater tax transparency in the EU”*.

Bibliografie

Bénassy-Quéré A., N. Gopalraja en A. Trannoy (2007), 'Tax and Public Input Competition', *Economic Policy*, Vol. 22(50), 385-430, April.

Bettendorf L., M. Devereux, A. van der Horst, S. Loretz, R. de Mooij, B. Jacobs en E. Wasmer (2010), 'Corporate tax harmonization in the EU', *Economic Policy*, Vol. 25(63), 537-590, July.

Bucovetsky S. (2009), 'An index of capital tax competition', *International Tax and Public Finance*, 16(6), 727-752.

Burggraeve K., Ph. Jeanfils, K. Van Cauter en L. Van Meensel (2008), 'Macro-economische en budgettaire impact van de belastingaftrek voor risicokapitaal', NBB, *Economisch Tijdschrift*, 7-50, september.

Conclusies van de Raad van 8 november 2016 over de criteria en het proces voor de opstelling van de EU-lijst van niet-coöperatieve rechtsgebieden voor belastingdoeleinden, Publicatieblad van de Europese Unie, C 461/2, 10 december 2016.

Conclusies van de Raad van 5 december 2017 over de EU-lijst van niet-coöperatieve rechtsgebieden voor belastingdoeleinden, Publicatieblad van de Europese Unie, C 438/5, 19 december 2017.

Council of the EU (a), *Taxation: EU list of non-cooperative jurisdictions* (<http://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-list-of-non-cooperative-jurisdictions/>).

Council of the EU (b), *Gemeenschappelijke geconsolideerde heffingsgrondslag voor de vennootschapsbelasting* (<http://www.consilium.europa.eu/nl/policies/ccctb/>).

Council of the EU (c), *Groep gedragscode (belastingregeling ondernemingen)* (<http://www.consilium.europa.eu/nl/council-eu/preparatory-bodies/code-conduct-group/>).

Council of the EU (2014), *Code of Conduct Group (Business Taxation) report to the Council*, 16553/1/14, 11 December.

Council of the EU (2015a), *Council conclusions on business taxation – future of the code of conduct*, press release 908/15, 8 December.

Council of the EU (2015b), *Council conclusions on corporate taxation – base erosion and profit shifting*, press release 910/18, 8 December.

Council of the EU (2016), *Council conclusions on the code of conduct on business taxation*, press release 108/16, 8 March.

Council of the EU (2017a), *Code of Conduct group (Business Taxation) report to the council*, 10047/17, 12 June.

Council of the EU (2017b), *Code of Conduct Group (Business Taxation) report to the Council*, 14784/17, 24 November.

Council of the EU (2018), *Taxation: 3 jurisdictions removed, 3 added to EU-list of non-cooperative jurisdictions*, press release 125/18, 13 March.

De EU-lijst van niet-coöperatieve rechtsgebieden voor belastingdoeleinden, Publicatieblad van de Europese Unie, C 29/2, 26 januari 2018.

De EU-lijst van niet-coöperatieve rechtsgebieden voor belastingdoeleinden – Verslag van de Groep gedragscode (belastingregeling ondernemingen) met het voorstel om bepaalde rechtsgebieden van de lijst te verwijderen, Publicatieblad van de Europese Unie, C 100/4, 16 maart 2018.

De EU-lijst van niet-coöperatieve rechtsgebieden voor belastingdoeleinden – Wijzigingen als gevolg van toezeggingen van door stormen getroffen rechtsgebieden – Vaststellingen, Publicatieblad van de Europese Unie, C 100/5, 16 maart 2018.

De EU-lijst van niet-coöperatieve rechtsgebieden voor belastingdoeleinden – Verslag van de Groep gedragscode (belastingregeling ondernemingen) met het voorstel om de bijlagen bij de conclusies van de Raad van 5 december 2017 te wijzigen, met inbegrip van het verwijderen van de lijst van twee rechtsgebieden, Publicatieblad van de Europese Unie, C 191/1, 5 juni 2018.

de Mooij R. (2005), 'Will corporate income taxation survive?', *De Economist*, 153(3), 277-301.

de Mooij R. en G. Nicodème (2008), 'Corporate Tax Policy and Incorporation in the EU', *International Tax and Public Finance*, 15, 478-498.

de Mooij R. en M. Devereux (2009), *Alternative Systems of Business Tax in Europe: An applied analysis of ACE and CBIT Reforms*, EC Taxation Papers, Working paper 28.

de Mooij R. en S. Hebous (2017), *Curbing Corporate Tax Bias*, IMF, Working paper 17/22.

de Mooij R., S. Hebous, M. Hrdinkova (2017), *Growth-enhancing corporate tax reform in Belgium*, IMF, Selected Issues Paper, IMF Country report 17/70, 17 March.

Devereux M. P. (2012), *Issues in the design of taxes on corporate profit*, Oxford University Centre for Business Taxation, April.

Devereux M. P. en J. Vella (2015), *Are we heading towards a corporate tax system fit for the 21st century?*, Oxford University Centre for Business Taxation, Working paper 14/25.

EC(a), *country by country reporting*

(https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/tax-cooperation-control/administrative-cooperation/enhanced-administrative-cooperation-field-direct-taxation/country-country-reporting_en).

EC(b), *State aid – Tax rulings*, DG Competition

(http://ec.europa.eu/competition/state_aid/tax_rulings/index_en.html). EC (2011), *Tax reforms in EU member states*, EC Taxation Papers 28.

EC (2015a), Commission Staff working document, *Technical analysis of focus and scope of the legal proposal – accompanying the document Proposal for a Council Directive amending Directive 2011/16/EU as regards exchange of information in the field of taxation*, SWD(2015) 60 final, 18 March.

EC (2015b), *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council: A fair and efficient Corporate Tax System in the European Area: 5 Key Areas for Action*, COM(2015) 302 final, 17 June.

EC (2015c), *Corporate income taxation in the European Union, Accompanying the document "Communication from the Commission to the European Parliament and the Council on a Fair and Efficient Corporate Tax System in the European Union: 5 Key Areas for Action"*, SWD(2015) 121 final, Brussels 17 June.

EC (2016a), *DG competition working paper on state aid and tax rulings*, Internal Working Paper, Background to the High Level of Forum on State of 3 June 2016, June.

EC (2016b), *Staatssteun: de Commissie besluit dat de Belgische belastingregeling voor overwinst onwettig is; ongeveer 700 miljoen euro moet worden teruggevorderd van 35 multinationals*, persbericht IP/16/42, 11 januari.

EC (2016c), *Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement en de Raad: Pakket anti-ontgaansmaatregelen: volgende stappen naar effectieve belastingheffing en grotere fiscale transparantie in de EU*, COM(2016) 23 final, 28 Januari.

EC (2016d), *Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement en de Raad over een externe strategie voor effectieve belastingheffing*, COM(2016) 24 final, 28 januari.

EC (2016e), *Commission Recommendation on the implementation of measures against tax treaty abuse*, COM(2016) 271 final, 28 January.

EC (2016f), *Commission Staff working document accompanying the document communication from the Commission to the European Parliament and the Council – Anti Tax Avoidance Package: Next Steps towards delivering effective taxation and greater tax transparency in the EU*, SWD(2016) 6 final, 28 January.

EC (2016g), *The Anti Tax Avoidance Package – Questions and Answers*, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-160_en.htm, 28 January.

EC (2016h), *Voorstel voor een Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van Richtlijn 2013/34/EU wat betreft openbaarmaking van informatie over de winstbelasting door bepaalde ondernemingen en bijkantoren*, COM(2016) 198 final, 2016/0107(COD), 12 april.

EC (2016i), *Questions & Answers – Introducing public country by country reporting for multinational enterprises* (http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-1351_en.htm?locale=en), 12 April.

EC (2016j), *Communication from the Commission to the European parliament and the Council: Building a fair, competitive and stable corporate tax system for the EU*, COM(2016) 682 final, 25 October.

EC (2016k), *Impact assessment, Accompanying the documents “Proposals for a Council Directive on a Common Corporate Tax Base and a Common Consolidated Corporate Tax Base (CCCTB)”*, SWD(2016) 341 final, Strasbourg, 25 October.

EC (2016l), *Voorstel voor een richtlijn van de Raad betreffende een gemeenschappelijke geconsolideerde heffingsgrondslag voor de vennootschapsbelasting (CCCTB)*, COM(2016) 683 final, 2016/0336 (CNS), 25 oktober.

EC (2016m), *Voorstel voor een richtlijn van de Raad betreffende een gemeenschappelijke heffingsgrondslag voor de vennootschapsbelasting (CCTB)*, COM(2016) 685 final, 2016/0337(CNS), 25 oktober.

EC (2017a), *Recommendation for a Council Recommendation on the 2017 National Reform Programme of Belgium and delivering a Council Opinion on the 2017 Stability Programme of Belgium*, COM(2017) 501 final, 22 May.

EC (2017b), *The EU list of non-cooperative tax jurisdictions – Questions and Answers*, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-17-5122_en.htm, 5 december.

EC (2017c), *Voorstel voor een richtlijn van de Raad tot wijziging van Richtlijn 2011/16/EU wat betreft verplichte automatische uitwisseling van inlichtingen op belastinggebied met betrekking tot te rapporteren grensoverschrijdende constructies*, COM(2017) 335 final, 2017/0318 (CNS), 21 juni.

EC (2018a), *Commission welcomes adoption of far-reaching new transparency rules for tax advisors in the EU*, press release IP/18/1841, 13 March.

EC (2018b), *Questions and answers on new tax transparency rules for intermediaries* (http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-17-1677_en.htm), updated on 13 March.

EC (2018c), *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council: "Time to establish a modern, fair and efficient taxation standard for the digital economy"*, COM(2018) 146 final, 21 March.

EC (2018d), *Digital Taxation: Commission proposes new measures to ensure that all companies pay fair tax in the EU*, press release IP/18/2041, 21 March.

EC (2018e), *Proposal for a council directive laying down the rules relating to the corporate taxation of a significant digital presence*, COM(2018) 147 final, 2018/0072 (CNS), 21 March.

EC (2018f), *Proposal for a council directive on the common system of a digital services tax on revenues resulting from the provision of certain digital services*, COM(2018) 148 final, 2018/0073 (CNS), 21 March.

EC (2018f), Commission Staff Working document, *Impact assessment accompanying the document proposal for a Council Directive laying down the rules relating to corporate taxation of a significant digital presence and proposal for a Council Directive on the common system of a digital services tax on revenues resulting from the provision of certain digital services*, SWD(2018) 81 final/2, 21 March.

EC (2018g), *Taxation Trends in the European Union – Data for the EU member states, Iceland and Norway*, Edition 2018.

Eugène B., P. Bisciari, M. Nautet, P. Stinglhamber en L. Van Meensel (2013), 'Tendensen in de belastingstelsels van de EU', NBB, *Economisch Tijdschrift*, 29-49, december.

European Parliament (2018a), *Legislative train schedule: Common Consolidated Corporate Tax Base (CCCTB) – 2016 proposal* ([http://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-deeper-and-fairer-internal-market-with-a-strengthened-industrial-base-taxation/file-common-consolidated-corporate-tax-base-\(ccctb\)](http://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-deeper-and-fairer-internal-market-with-a-strengthened-industrial-base-taxation/file-common-consolidated-corporate-tax-base-(ccctb))).

European Parliament (2018b), *Legislative train schedule: Common Corporate Tax Base (CCTB) – 2016 proposal* ([http://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-deeper-and-fairer-internal-market-with-a-strengthened-industrial-base-taxation/file-common-corporate-tax-base-\(cctb\)](http://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-deeper-and-fairer-internal-market-with-a-strengthened-industrial-base-taxation/file-common-corporate-tax-base-(cctb))).

European Parliament (2018c), *Wetgevingsresolutie over het voorstel voor een richtlijn van de Raad betreffende een gemeenschappelijke heffingsgrondslag voor de vennootschapsbelasting*, T8-0088/2018, 15 maart.

European Parliament (2018d), *Wetgevingsresolutie van het Europees Parlement van 15 maart 2018 over het voorstel voor een richtlijn van de Raad betreffende een gemeenschappelijke geconsolideerde heffingsgrondslag voor de vennootschapsbelasting (CCCTB)*, T8-0087/2018, 15 maart.

Goolsbee A. (2004), 'The impact of the Corporate Income Tax: Evidence from State Organizational Form Data', *Journal of Public Economics*, 88, 2283-2299.

Hebous S. en M. Ruf (2017), "Evaluating the effects of ACE systems on multinational debt financing and investment", *Journal of Public Economics*, 156, 131-149.

Her Majesty's Treasury (2016), *Budget 2016* (https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/508193/HMT_Budget_2016_Web_Accessible.pdf), Verenigd Koninkrijk, 16 March.

Hoge Raad van Financiën (2014), *Een tax shifting ten voordele van arbeid en bredere belastinggrondslagen – Scenario's voor een globale en significante belastinghervorming*, Afdeling 'Fiscaliteit en parafiscaliteit', augustus.

Hoge Raad van Financiën (2016), *De vennootschapsbelasting in een "Post-BEPS"-omgeving*, Afdeling 'Fiscaliteit en Parafiscaliteit', juni.

IMF (2018), *Fiscal Monitor: Capitalizing on Good Times*, Washington, April.

Jacobs B. (2013), From optimal tax theory to applied tax policy, *FinanzArchiv*, 69(3), 338-389.

Juncker J.C. (2014), *A New Start for Europe: My agenda for Jobs, Growth, Fairness and Democratic Change*, President Juncker's Political Guidelines, July.

Kari S. (2015), *Corporate tax in an international environment – problems and possible remedies*, VATT Working Papers 62.

Keen M. en K. A. Konrad (2012), *International tax competition and coordination*, Max Planck Institute for Tax Law and Public Finance, Working Paper 2012-06.

Loi du 23 décembre 2016 portant mise en oeuvre de la réforme fiscale 2017, *Journal officiel du Grand-Duché de Luxembourg*, Groothertdogdom Luxemburg, 27 décembre 2016.

Loi n° 2016-1917 du 29 décembre 2016 de finances pour 2017, *Journal officiel de la République française*, n° 0303, Frankrijk, 30 décembre 2016.

Loi n° 2017-1837 du 30 décembre 2017 de finances pour 2018, *Journal officiel de la République française*, n° 0305, Frankrijk, 31 décembre 2017.

Mankiw N. G., M. Weinzierl en D. Yagan (2009), *Optimal taxation in theory and practice*, NBER working paper 15071.

Mirrlees J., S. Adam, T. Besley, R. Blundell, S. Bond, R. Chote, M. Gammie, P. Johnson, G. Myles en J. Poterba (2011), *Tax by Design: the Mirrlees Review*, Oxford: Oxford University Press.

Myles G. D. (2009a), *Economic growth and the role of taxation – theory*, OECD Economics Department Working Papers 713.

Myles G. D. (2009b), *Economic Growth and the role of taxation – disaggregate data*, OECD Economics Department Working Papers 715.

Nationale Bank van België (2017), *Budgettaire en macro-economische aspecten van de hervorming van de vennootschapsbelasting in België*, 6 december.

Nederlandse Regering (2017), *Vertrouwen in de toekomst, Regeerakkoord 2017-2021* (<https://www.kabinetformatie2017.nl/documenten/publicaties/2017/10/10/regeerakkoord-vertrouwen-in-de-toekomst>), Nederland, 10 oktober.

Nicodème G. (2006), *Corporate tax competition and coordination in the European Union: What do we know? Where do we stand?*, European Economy, Economic Papers 250.

Nicodème G. (2009), *Corporate income tax and economic distortions*, EC Taxation papers.

Nicodème G. (2017), *Impact assessment accompanying the re-launched CCCTB proposal*, presentation at BIOF, Brussels, 27 March.

OECD (2015a), *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project: Explanatory Statement – 2015 Final Reports*.

OECD (2015b), *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project: 2015 Final Reports – Frequently Asked Questions*.

OECD (2015c), *Measuring and Monitoring BEPS, Action 11 - 2015 Final Report*, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, 5 October.

OECD (2017), *Harmful Tax Practices: 2017 Progress Report on Preferential Regimes (Inclusive framework on BEPS: Action 5)*, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project.

OECD (2018), *Tax Challenges Arising from Digitalisation*, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, 16 March.

Prammer D. (2011), *Quality of taxation and the crisis: tax shifts from a growth perspective*, EC Taxation Papers 29.

Richtlijn (EU) 2015/2376 van de Raad van 8 december 2015 tot wijziging van Richtlijn 2011/16/EU wat betreft verplichte automatische uitwisseling van inlichtingen op belastinggebied, Publicatieblad van de Europese Unie, L 332/1, 18 december.

Richtlijn (EU) 2016/881 van de Raad van 25 mei 2016 tot wijziging van Richtlijn 2011/16/EU wat betreft verplichte automatische uitwisseling van inlichtingen op belastinggebied, Publicatieblad van de Europese Unie, L 146/8, 3 juni.

Richtlijn (EU) 2016/1164 van de Raad van 12 juli 2016 tot vaststelling van de regels ter bestrijding van belastingontwijkingspraktijken welke rechtstreeks van invloed zijn op de werking van de interne markt, Publicatieblad van de Europese Unie, L 193/1, 19 juli.

Richtlijn (EU) 2017/952 van de Raad van 29 mei 2017 tot wijziging van Richtlijn (EU) 2016/1164 wat betreft hybride mismatches met derde landen, Publicatieblad van de Europese Unie, L 144/1, 7 juni.

Richtlijn (EU) 2017/1852 van de Raad van 10 oktober 2017 betreffende mechanismen ter beslechting van belastinggeschillen in de Europese Unie, Publicatieblad van de Europese Unie, L 265/1, 14 oktober.

Richtlijn (EU) 2018/822 van de Raad van 25 mei 2018 tot wijziging van Richtlijn 2011/16/EU wat betreft verplichte automatische uitwisseling van inlichtingen op belastinggebied met betrekking tot meldingsplichtige grensoverschrijdende constructies, Publicatieblad van de Europese Unie, L 139/1, 5 juni.

Schepens, G. (2016), "Taxes and Bank Capital Structure", *Journal of Financial Economics*, 120, 585-600.

Sørensen P. B. (2010), 'The theory of optimal taxation: new developments and policy relevance', *Danmarks Nationalbank, Nationaløkonomisk Tidsskrift*, 148, 212-244.

Spengel C., F. Heinemann, M. Olbert, O. Pfeiffer, T. Schwab and K. Stutzenberger (2017), "Analysis of US Corporate Tax Reform Proposals and their Effects for Europe and Germany", ZEW Mannheim.

Van Cauter K. en L. Van Meensel (2007), 'Recente tendensen inzake vennootschapsbelasting', *NBB, Economisch Tijdschrift*, 67-83, juni.

Weichenrieder A. J. (2005), *(Why) do we need corporate taxation?*, CESifo Working Paper 1495.

Wet van 25 december 2017 tot hervorming van de vennootschapsbelasting, Belgisch Staatsblad, 29 december 2017.

Zangari E. (2014), *Addressing the Debt Bias: A Comparison between the Belgian and the Italian ACE Systems*, EC Taxation Papers, Working paper 44.